

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет мистецтва

Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Руслан Пильнік

«__» _____ 2023р.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 2023р.

**Методика організації занять гуртка декоративного мистецтва на прикладі технік
роботи з папером**

Кваліфікаційна робота

Студентки групи ОМм-22.Ступеня вищої
освіти магістр спеціальності 014.12.

Середня освіта (образотворче мистецтво)

Фурсової Ірини Юріївни

Керівник : к., педагогічних наук, доцент

Пильнік Руслан Олексійович

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS __ Кількість балів ____

Члени ЕК

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, **Фурсова Ірина Юріївна**, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВИТИНАНКА ТА КВІЛІНГ В ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ	8
1.1.Історичні аспекти зародження та розвитку мистецтва витинанки.....	8
1.2.Історичні аспекти зародження та розвитку мистецтва квілінгу	12
1.3.Символічні значення в витинанці та квілінгу	16
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ПОЕТАПНІСТЬ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	22
2.1.Формування ідеї та задуму практичної частини кваліфікаційної роботи	22
2.2.Розробка ескізів до кваліфікаційної роботи	28
2.3. Особливості роботи з папером	35
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА ГУРТКОВИХ ЗАНЯТТЯХ З ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА	42
3.1 Теоретично-методологічні основи патріотичного виховання учнів в загальноосвітніх навчальних закладах.....	42
3.2 Методичні розробки до занять з декоративно-прикладного мистецтва ..	46
Висновки до розділу 3.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
ДОДАТКИ.....	74
Додаток А.....	74
Додаток Б.....	82
Додаток В.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Майбутнє української держави та її подальший розвиток напряду залежать від того, ким стануть її громадяни. Нині особливо важливо, щоб у молодого покоління виникала активна життєва позиція, патріотизм, моральні цінності та готовність до творчої праці, незалежно від обраної професії чи сфери занять.

Рівень сформованості патріотичного виховання визначає не лише глибину і стійкість переконань та патріотичних почуттів, але й громадянську позицію та соціальну активність кожної особистості. Відсутність національної свідомості та відданості власній країні може призвести до втрати єдності та координації у суспільстві.

Таким чином, розуміння особистістю свого місця та ролі в політичному, соціально-економічному і культурному житті свого народу стає важливою складовою для сприяння стабільності та позитивного розвитку України в майбутньому.

Мистецтво витинанки та квіллінгу вирізняється особливою своєрідністю, представляючи яскраву сторінку декоративного мистецтва. Пройшовши шлях від простих візерунків до найскладніших силуетних композицій та найбагатших ажурних орнаментів, художні вирізки все більше цікавлять професійних художників, які використовують виразні засоби та прийоми вирізування для втілення своїх ідей. Поєднання стилю витинанки з різновидом колажу, квіллінгом, розширює можливості для самовираження в творчості людини. По мірі розвитку цих видів декоративно-прикладного мистецтва безупинно розширювався і збагачувався їх зміст та прийоми роботи. Зараз мистецтво з паперу – актуальне та цікаве явище культури. Техніка орнаментальних різноманітних принципів та структур, надають невичерпні можливості застосування у багатьох сферах практичного декоративного мистецтва, дають простір прикладному використанню. Вирізанням з паперу цікавилися багато діячів мистецтва такі, як Йоган

Вольфганг Гете, Ханс Христиан Андерсен, Ілля Рєпін, Анрі, Матісс. Квіллінгу приділили свою увагу англійські письменниці Джейн Остін (1775-1817), сестри Шарлотта, Емілі та Енн Бронте (XIX ст.) та майбутня королева Єлизавета та багато інших знаменитостей стали популяризаторами цього декоративно-прикладного мистецтва.

Сьогодні важливо, щоб в учнів була сформована активна життєва позиція, національна свідомість та патріотизм, моральність, готовність до творчої праці, незалежно від професії і роду занять. Від рівня сформованості національної свідомості залежить не лише глибина й стійкість поглядів та переконань і патріотичних почуттів, а й громадянська позиція та соціальна активність особистості. Усвідомлення нею місця та ролі в політичному, соціально-економічному й культурному житті свого народу.

Успішно вирішити це завдання можливо за умови використання нагромадженого віками досвіду в галузі освіти. Помітне місце в цьому процесі посідає мистецька педагогіка, що виступає важливим чинником виховання. Сьогодні її виховний потенціал потрібно реалізувати з урахуванням нових соціокультурних, громадсько-політичних обставин.

У реалізації завдання виховання національної свідомості в учнів загальноосвітніх шкіл провідне місце належить роботі гуртків. Система позакласної роботи має виховувати почуття поваги до минулого нашої Батьківщини, почуття гордості за приналежність до українського народу, сприяти залученню учнівської молоді до розбудови своєї держави.

Багато педагогів звертали увагу на необхідність глибокого вивчення і правильного застосування надбань педагогіки в процесі патріотичного виховання. Значний внесок у розробку питань теорії і практики реалізації цих принципів здійснили педагоги Я. Коменський, И. Песталоцці, А. Дістервег, Г. Сковорода, К. Ушинський, В. Сухомлинський, О. Духнович, С. Русова, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Драгоманов тощо.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель формування національної свідомості, як складову

патріотичного виховання учнів на гурткових заняттях з декоративно-прикладного мистецтва в техніці витинанка.

Метою дослідження розв'язання наступних **завдань** :

- Охарактеризувати сутність і поняття мистецтва витинанка, з'ясувати особливості витинанок котрі використовувалися в основних символах та знаках – оберегах.
- Розкрити сутність основних понять дослідження;
- Розробка композиції до теми кваліфікаційної роботи;
- Практичне вирішення роботи в матеріалі;
- Дослідити теоретично-методологічні основи патріотичного виховання
- Створення планів-конспектів на заняття гурткової роботи.

Об'єкт дослідження: техніки роботи з папером в декоративному мистецтві та освітньому процесі.

Предмет дослідження: стилістичні, технологічні та композиційні аспекти витинанки та квілінгу і методика їх використання у гуртковій роботі

Наукова новизна полягає в дослідженні прийомів поєднання технік роботи із папером із особливими геометричними формами, що дозволяють створювати тривимірні композиції з різноманітними текстурними ефектами.

Методи дослідження: вивчення та аналіз мистецької, педагогічної, психологічної та методичної літератури в аспекті досліджуваної проблеми; теоретичний аналіз під час вивчення об'єкта, композиційний аналіз мети завдання дослідження, класифікація й узагальнення вивченої інформації, формування в учнів умінь сприймати твори декоративно-прикладного мистецтва.

Практичне значення: застосування технік у декоративно-прикладному мистецтві, яке може бути вивчене в програмі гуртка. Охоплює застосування в декорі інтер'єрів та екстер'єрів

Структура : робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг тексту - 87 сторінок (основного тексту - 66 сторінок).

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВИТИНАНКА ТА КВІЛІНГУ В ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1 Історичні аспекти зародження та розвитку мистецтва витинанки

Мистецтво створення витинанки вирізняється особливою своєрідністю, представляючи собою яскраву сторінку декоративного мистецтва українського народу. Від простих візерунків до найскладніших силуетних композицій та ажурних орнаментів витинанка пройшла довгий шлях свого становлення як мистецтво.

Перші витинанки з'явилися приблизно в 5 ст. до нашої ери, в вигляді прикрас з шкіри та тонкого металу для одягу та речей кочових народів. Появі витинанки, в нашому розумінні, сприяло виникнення паперу в Китаї. Завдяки Великому шовковому шляху в 11 ст. н.е. це мистецтво з'явилося в Європі. Сучасні дослідження не заперечують інший шлях появи витинанки в європейській культурі. Корінному населенню Америки папір був відомий ще до європейців [9,с.5-6],(Рис.А.2).

Українська витинанка, яка з'явилася у 17-18 столітті, мала початковою функцією прикраси для печаток і називалася "кустодіями" [39,с.10-11], (Рис.А.1). У цей період вона використовувалася як декоративний елемент, що додавав художній штрих до різноманітних предметів. Однак, її роль поступово змінювалася з часом. Вплив мистецтва витинанки в Німеччині, Франції та Україні набув популярності у 19 столітті, особливо в сільській місцевості. Поступово витинанка стала не лише прикрасою для селянських хат, але й важливим артефактом в народних традиціях. У 20-30-х роках вона знайшла використання в оформленні читалень, клубів та плакатів. Період занепаду в розвитку витинанки в 40-50 роках ХХ століття змінився відродженням в 60-80 роках. У цей період витинанка стала не лише об'єктом виставок, а й використовувалася для створення поліграфічних матеріалів. В сучасному контексті, витинанка стала популярною при оформленні вітрин, вікон та як новорічні прикраси. Сучасні художники все частіше

використовують техніку витинанки для створення своїх творів, звертаючись до народних мотивів.

Українська витинанка не лише залишається важливою частиною національної культури, але й активно впроваджується в сучасне мистецтво та освіту. Техніка витинанки розвиває творчі та моторні навички у дітей, сприяє розвитку художнього мислення та фантазії, роблячи її чудовим засобом вираження мистецької індивідуальності [40, с.45-46].

На Полтавщині до середини 20 століття жіночий одяг прикрашався аплікаціями, виготовленими з оксамиту або інших тканин. Ці аплікації часто мали силуети декоративних елементів, які набували симетричних форм. Витинанка стала популярною на Прикарпатті, Придністров'ї та Поділлі.

В Україні мистецтво витинанки виникло середині 19 століття і спочатку використовувалося як прикраса для селянських хат. Згадки про витинанку можна знайти в творах відомих письменників, таких як Борис Грінченко, Григорій Квітка-Основ'яненко, Михайло Коцюбинський та Іван Франко. У початку ХХ століття на Поділлі працювали видатні майстри, серед яких Є. Британ, Т. Британ, М. Купчик, Н.П.Кушнір, та Г.Я.Петльовану імена яких зберіг для нащадків О.В.Салюк. . [1, с. 23-24, 87].

На межі ХХ-ХХІ століть з'явилися нові майстри витинанки, які не лише утримали традиції, але й сприяли її розвитку. Майстри, такі як Н. Лазарева, В. Корчинський, І. Зяткіна, Л. Головка, О. Оборская, М. Станкевич, внесли значний внесок у збереження і розвиток народної творчості.

Сучасні майстри витинанки використовують різноманітні матеріали, такі як метал, глина, дерево, тканина та камінь. Ці майстри створюють різноманітні вироби, представляючи їх на виставках як орнаментальні, так і сюжетно-тематичні композиції. Витинанка знайшла своє застосування в професійному мистецтві, поліграфії, сценографії та дизайні одягу, а також в оформленні інтер'єру через ажурні та силуетні вирізання [37, с.15-17].

Процес роботи над витинанкою сприяє розвитку навичок у знаходженні пропорційних силуетів та вивченні орнаментів. Витинанка також наочно

демонструє, як малюнок може виникати дзеркально, що сприяє розвитку художніх навичок. Техніки, використовувані у створенні витинанок, нескладні, але дозволяють створювати високохудожні твори. Усі ці аспекти роблять витинанку популярним та улюбленим видом народної творчості.

Витинанки класифікуються за кількома ключовими параметрами, які визначають їхню техніку виготовлення, призначення та художні особливості.

Технологія виготовлення:

- Традиційна витинанка: Створюється вручну за допомогою ножиць чи ножів, використовуючи техніку вирізування з одного аркуша паперу.
- Макетна витинанка: Використовує шари різних кольорів та текстур для створення враження глибини та об'єму.
- Комп'ютерна витинанка: Створюється за допомогою графічних програм чи виготовляється за допомогою лазерів, що дозволяє досягти високої точності та деталізації.

Призначення:

- Інтер'єрна витинанка: Призначена для прикрашання приміщень, вікон, дверей, стін тощо.
- Сувенірна витинанка: Використовується для виготовлення подарунків та сувенірів.
- Декоративна витинанка: Може використовуватися як частина дизайну для різних предметів, таких як ліхтарі, вітражі, меблі тощо.
- Художня витинанка: Має виражений мистецький характер та може бути представлена як самостійний твір мистецтва.
- Художні особливості:
- Орнаментальна витинанка: Зосереджена на створенні геометричних або рослинних орнаментів.
- Сюжетна витинанка: Розповідає певну історію або відтворює конкретний сценарій за допомогою вирізаних образів.
- Ажурна витинанка: Характеризується наявністю великої кількості порожнисті у вирізаних елементах, створюючи враження ніжності та

легкості, в прорізах одного аркуша паперу: прості розетки, зірки, ромби, квадрати, або складніші розгалужені дерева, гілки, букети.

- Стрічкова витинанка відзначається протяжністю в довжину та переважно декоративними мотивами, з однібічною або двобічною композицією орнаменту: рушники, рамки, аплікаційні стрічки.
- Фіранки виникли як ускладнення стрічкових одинарних витинанок, великі прямокутні портъери з аплікаційними та мальованими візерунками.
- Серветки-витинанки різних типів: розеткові, квадратні, трикутні тощо.
- Силуетна витинанка - це коли зображенням є силует, контур фігури, якогось об'єкту (людини, тварини, ляльки тощо).
- Сюжетна витинанка - це представлення якогось сюжету чи події.
- Фіранки мають яскраво виражений тематичний характер, часто це ілюстрації до казок, оповідань для дітей.
- Виставкові витинанки є масштабними, і призначені для експонування на виставках, оздоблення поліграфічної продукції, рекламних цілей.
- Одинарна витинанка виготовляється з одного аркуша паперу. Одноколірні, тому більше уваги орнаменту та декоративності форми. Як правило, це симетричне вирізування з паперу, з ритмічним повторенням мотивів.
- Складна витинанка - це аплікація чи композиція з кількох аркушів паперу, як правило, різних кольорів. В свою чергу поділяються на складені (з окремих елементів, поряд один з одним, гармонійно поєднаних між собою в єдине ціле) та накладні (елементи один поверх іншого).
- Комбінована - маловідомий вид витинанок, який додатково містить розписи та штучні паперові квіти.

Ця класифікація дозволяє врахувати різноманітність витинанок та підкреслити їхню унікальність залежно від технічних аспектів, призначення та художніх виражень [3].

Сучасні паперові візерунки знаходять широке використання в оформленні інтер'єрів різних приміщень. Вони гармонійно поєднуються із сучасним стилем та завдяки своїй виразності, легкості виготовлення та доступності матеріалів, стають важливим елементом художньо-естетичного виховання. Ажурні картини, створені в техніці витинанки, можуть виступати частиною художніх виставок, сприяючи формуванню високих художніх цінностей.

1.2 Історичні аспекти зародження та розвитку мистецтва квілінгу

Мистецтво квілінгу має стародавні коріння і зародилося в Європі, Японії та Китаї. Точний час його появи не визначений, але перші відомості про квілінг відносяться до середньовіччя. У Європі він став популярним в середньовічних монастирях, де монахині використовували тонкі смужки паперу для прикрашання рукописів та біблій. У китайській культурі квілінг також використовувався в різноманітних декоративних застосуваннях. У Японії ця техніка стала відомою як "сензаши", і вона використовувалася для виготовлення різноманітних предметів, таких як картини та прикраси[19].

Протягом історії квілінг зазнавав розвитку і змін. У різних епохах його використовували для створення картин, обкладинок для книг, а також при виготовленні предметів інтер'єру. З часом квілінг став популярним видом рукоділля, а його техніка розширювалася, включаючи в себе нові ідеї та творчі підходи. У сучасному світі квілінг широко використовується як форма творчості та самовираження, а також у декоративному мистецтві та роботах із застосуванням різноманітних матеріалів.

Квілінг- мистецтво кручення паперу, один з видів декоративно-прикладного мистецтва. Вузькі довгі смужки паперу за допомогою голки або шила скручувались в спіралі та видозмінювались в різноманітні форми з яких створювались різноманітні композиції. Назва квілінг походить від англійського «quill»-пташине перо на яке накручувались смужки паперу.

Історія квілінга, як і історія витинанки, бере початок з часів винайдення паперу та навіть раніше. Як і в витинанці використовувалися другі матеріали (шкіра, деревина, тонкий метал та інше) [18].

Квілінг надає можливість кожному втілити свої творчі задуми. За допомогою довгих і вузьких смужок паперу, які перед тим отримують певну форму, виходять вражаючі вироби, призначені для прикрашання інтер'єру. Ця техніка надає можливість створювати не лише вишукані, але й мереживні та ажурні вироби. Основні риси квілінгу полягають у чіткості, легкості та строгості виробів. Кожна деталь утворюється в результаті уважного скручування та формування паперу, надаючи виробам естетичний вигляд і витончений характер. Це мистецтво дозволяє виразити красу через прості форми, створюючи при цьому неповторні та унікальні шедеври. Квілінг, як вид мистецтва, є доступним кожному, відкриваючи широкі можливості для самовираження та творчості. Ця техніка перетинає межі між ремеслом та мистецтвом, роблячи творчий процес захопливим та невичерпним джерелом натхнення. Існують багато видів квілінгу, залежить від способу класифікації за тим чи іншим параметром.

Існують багато видів квілінгу, залежить від способу класифікації за тим чи іншим параметром. Квілінг - це мистецтво, що розвивається у багатогранний і різноманітний спосіб, і його види класифікуються залежно від різних параметрів. Розглянемо основні класифікації за об'ємом, складністю та матеріалом використання.

-За об'ємом плоскі аплікації в техніці квілінгу. Цей тип включає в себе виготовлення плоских виробів та аплікацій, де основний акцент робиться на декоративних елементах, розташованих на площині.

-Об'ємні, 3D вироби та композиції. Тут використовуються техніки, які надають виробам тривимірність. Способи скручування і формування паперу дозволяють створювати об'ємні та вражаючі композиції.

-За складністю простий на основі спіралей. Основна ідея полягає у використанні простих спіралей, що надає виробам легкість та елегантністю.

-Петельний на основі петель зі смуг. Використання петель для формування складних та вишуканих деталей в роботах.

-Філігранний на основі складання смужок в різні фігури без клею. Тут головна ідея - створювати складні фігури та зображення, використовуючи лише складання смужок без клею.

В Європі мистецтво паперокручення з'явилося в кінці XIV-початку XVI ст. В XVIII ст. квіллінг набув популярності серед жінок привілейованого класу. Прикраси з квіллінгу використовувалися в поєднанні з вишивкою, живописом та іншими видами мистецтва. В XIX- на початку XX ст. відбувся занепад квіллінга. Відродження і подальший розвиток квіллінг набув наприкінці XX ст. Сучасний квіллінг складається з декількох основних технік відмінність котрих полягає в рівні складності та зовнішнього вигляду . Історія виникнення квіллінгу не менш загадкова. Також як і витинанка квіллінг не має достовірного часу та місця народження. Деякі джерела вважають 'що цей вид декоративного мистецтва з'явився після винаходу паперу в Китаї на початку нашої ери. Інші джерела віддають перевагу Єгипту.

Квіллінгом зацікавилася майбутня королева Єлизавета, англійські письменниці Джейн Остін, сестри Бронте, та багато інших знаменитостей стали популяризаторами цього декоративно-прикладного мистецтва. На Україні майстрами квіллінгу вважаються Ольга Костюк, Ада Лактіонова, Тетяна Веремієнко [52],(Рис.А5.1-3), Наталія Донцова, Наталя Пташинська [48], (Рис.А6.1-2) Ірина Мотилевич [30],(Рис.А3.1-3) та багато інших.

Великий вклад в розвиток і популяризацію квіллінга на Україні зробили такі майстри як Тетяна Веремієнко роботи якої знаходяться в приватних колекціях, США, Франції, Німеччини та музеях України [52]. Наталя Пташинська-майстриня народної вишивки котра захоплюється сучасними техніками: квіллінг, кусудама, орігамі, печворк, скрапбукінг [48]. Серед зарубіжних майстрів слід згадати Юкіо Матсумото, Доріта Дент,

Юкімі Матсузава, Лиза Нильссон з США котра на відміну від творців тканих килимів створює килими в техніці квіллінгу [51],(Рис.А 4.1-3).

Сучасне дошкільне виховання та школа не залишилися осторонь і прикладають багато зусиль для збереження і розвитку культурної спадщини. В дошкільному вихованні, початковій школі та гуртках багато уваги приділяється знайомству з паперовими виробами. Папір один з перших матеріалів дитячої творчості. Вона відома всім з самого раннього дитинства. Про дитяче рукоділля досить точно висловився В.А.Сухомлинський: «Витоки творчих здібностей і дарувань дітей на кінчиках пальців. Від пальців образно кажучи ,йдуть найтонші струмочки, котрі живлять джерело творчої думки. Іншими словами: чим більше майстерності в дитячій долоні, тим розумніша дитина» [45, с. 20].

За допомогою аркушу паперу діти майструють та створюють чудові вироби. Папір не викликає особливих складнощів і діти проявляють творчість в виборі візерунку та кольору. Історія виникнення квіллінгу не менш загадкова. Також як і витинанка квіллінг не має достовірного часу та місця народження. Деякі джерела вважають 'що цей вид декоративного мистецтва з'явився після винаходу паперу в Китаї на початку нашої ери. Інші джерела віддають перевагу Єгипту.

В Європі мистецтво квіллінгу (паперокручення) виникло в кінці XIV-початку XV століття. В XVIII-XIX столітті відбувся занепад цього мистецтва. На початку XX століття сталося відродження цього виду мистецтва.

Квіллінгом зацікавилася майбутня королева Єлизавета, англійські письменниці Джейн Остін, сестри Бронте, та багато інших знаменитостей стали популяризаторами цього декоративно-прикладного мистецтва.

На Україні майстрами квіллінгу вважаються Ольга Костюк, Ада Лактіонова, Тетяна Веремієнко [52],(Рис.А5.1-3), Наталія Донцова, Наталя Пташинська [48], (Рис.А6.1-2) Ірина Мотилевич [30],(Рис.А3.1-3) та багато інших.

1.3 Символічні значення в витинанці та квіллінгу

Нескладні, на перший погляд, прийоми роботи в техніці витинанки та квіллінгу дали нам чудові зразки паперового декору, в якому втілені символи природи. Створення образів тварин, птахів, квітів, геометричних фігур та вибір кольору в обох техніках схожі і мають ознаки символізму.

Розглянемо деякі символи в техніці витинанки.

Українське народне мистецтво ґрунтується на взаємодії з природою та всесвітом, внаслідок чого була сформована різноманітна система символів і орнаментів, що мають дуже давнє походження. Ці символи і знаки стали своєрідною мовою в українському декоративному мистецтві. Серед них можна виділити хрести, сварги (обереги), круги, круги з прямими або нахиленими хрестами, ромби, багатокутні зірки, а також зображення птахів, тварин, людських постатей та інші. Ці символи стали не лише прикрасою витворів мистецтва, але й мали глибокий сакральний зміст, відображаючи взаємодію людей із світом навколо них [8, с.114].

Кожен символ має подвійне значення в українському народному мистецтві: він слугує не лише декоративною прикрасою, але й виконує функцію захисту для житла та життєдайного середовища загалом. Значна частина геометричних символів пов'язана із солярною символікою, такою як "Дерево життя", "птахи", "коні", а також узагальнені жіночі постаті, які мають свої корені у слов'янській міфології. Ці символи вражають глибину культурної спадщини та сприяють збереженню та передачі українських традицій через мистецтво [12, с. 235].

Символом сонця був трипроменевий знак. Хрест був символом вогню та символізував просторове уявлення. Вертикальна лінія хреста-лінія небесна, духовна, чоловіча-знак вогню. Горизонтальна лінія є земною, жіночою-знак води. При перетині цих двох знаків виникає третя сила-сила любові, життя, творення. Безмежно розширюючись в різні напрямки символізує вічне життя, відвертає біду та пророкує щастя. Символ богині-Берегині є покровителькою всього живого . Символ трикутника в ньому втілено триєдності Всесвіту :

неба, Землі та води. Він ще символізує батька, матір , дитину-символ божественної Трійці. Трикутник вершиною донизу символізує Місяць, жіночу основу, воду, Велику Матір, Богиню – Рожаницю. Трикутники розміщують на витинанках, як вазони, дерева життя [16,с.63-65].

Також він символізує завершеність, символіку життя, вогню, чоловічої основи, духовності. Символ вогню символізує чоловічу силу, в обрядах вогонь символізує любов, світло, тепло, допомагає в ремеслах. Трикутник та коло на його вершині символ березині. Хрест символізує вогонь . Прямокутник , квадрат, ромб в якому є крапка посередині символ засіяної ниви. Хвиляста лінія , кривулька з нескінченністю символізують воду, яка давала життєву силу людям, тваринам і рослинам [24,с.51-52].

У світі української витинанки пташка символізує людську душу, втілення внутрішнього світу. Птахи в цьому контексті втілюють єднання земного та небесного, ведуть між світами. Риба визначає воду, яка є символом життя та смерті, часто виступає як знак щастя і нового народження. Колесо, або коло, представляє єдність та спокій, є символом вічного життя та безсмертя. Півень у витинанці виступає як символ нового початку і розцвітання, будучи передвісником зорі і воскресення життя. Окрім цього, він також має захисне значення, є талісманом проти пожежі та вогню. Витинанки, благословенні знаками води і сонця, часто зображують Сонце у вигляді квітки і воду у вигляді згорнутого вужа. Ці знаки утворюють орнаментальну трійцю, що включає символи Землі, Сонця та Води, які утілюють життєві цикли та природну рівновагу [41].

Протягом століть українські ремісники виготовляли орнаментальні візерунки, приділяючи велику увагу вибору та поєднанню кольорів. Кожен колір несе своє особливе значення у символіці: чорний втілює землю як джерело життя; червоний означає радість, пристрасть та любов; білий символізує чистоту, непорочність і святість; жовтий виражає радість; зелений вказує на спокій; блакитний – на ніжність, а синій – на небеса та воду, які є символами духовної гармонії та очищення від негативного. Ці обереги, що

пройшли через віки, символізують чистоту почуттів і високий рівень безмежної любові до всього живого.

В техніці квіллінгу символізм визначається формою, кольором, структурою та тематикою виробу. Квіти, виконані у стилі квіллінгу, втілюють у собі красу, природу, любов і символізують життя. Наприклад, троянда може виражати почуття кохання, а соняшник – радість.

У творах квіллінгу також часто зустрічаються відображення тварин, які несуть свій власний символізм. Метелик, наприклад, може символізувати перетворення та зміни, птах – свободу, а риба – глибину думок чи духовний розвиток. Таким чином, квіллінг стає не лише мистецьким вираженням, але і засобом передачі символічного значення.

У техніці квіллінгу геометричні фігури, такі як коло, трикутник, квадрат, несуть у собі символічне значення, яке залежить від творчого задуму майстра. Наприклад, коло може інтерпретуватися як символ повноти, а трикутник може вказувати на стабільність чи рівновагу. Квадрат, у свою чергу, часто асоціюється з порядком. У додаток до геометричних форм, в квіллінгу також використовуються інші символи, такі як серця, сонце, зірки, які служать для вираження різних емоцій та ідеї гармонії в творі. Кожен такий символ має своє власне значення, яке майстер вкладає в свою роботу, роблячи кожен витвір унікальним і виразним.

Кольори в техніці квіллінгу, аналогічно до витинанки, несуть у собі важливе символічне значення, що залежить від творчого задуму майстра та традицій.

Кожен колір має свою унікальну символіку:

- Червоний вказує на енергію, силу, любов та емоції.
- Рожевий асоціюється із ніжністю та жіночністю.
- Блакитний може символізувати спокій, гармонію та чистоту.
- Зелений визначається як колір природи, свіжості та зростання.
- Жовтий виражає радість та творчість.
- Фіолетовий асоціюється із магією, розумом та розкішшю.
- Білий вказує на чистоту, невинність та новий початок.

- Чорний може мати символічне значення сили, трауру та загадковості.

Це кольорове сполучення додає не лише візуальну привабливість, але й поглиблює емоційний вимір та сенс твору[31,с.55-56].

За матеріалом квілінг зі спеціального тонкого паперу. Використання спеціально обробленого паперу для кращої дільності та гнучкості. Квілінг з гофрованого паперу: використання гофрованого паперу для створення рельєфних та текстурних ефектів. З інших матеріалів (смужки з тонкого дерева, тканини або пластику): Експерименти з використанням інших матеріалів, окрім паперу, для створення оригінальних та неповторних виробів. Основні елементи квілінгу — це різноманітні форми, які виникають внаслідок закручування паперових смужок у спіралі. Вивчення цих базових форм є важливим етапом перед тим, як розпочати роботу в цьому виді мистецтва. Головний принцип полягає в тому, що папір спочатку згортається, прищиплюється, а потім надається потрібна форма. В загальному є близько 30 видів фігур квілінгу, які можна поділити на відкриті та закриті. Для створення закритих фігур застосовується клей.

Квілінг — це не лише майстерність в роботі з папером, але і виявлення власної творчої індивідуальності через створення унікальних композицій та декоративних виробів. Закриті елементи у техніці квілінгу представляють собою основні форми, які використовуються для створення різноманітних деталей та композицій. Ось короткий опис кожного з основних видів закритих елементів: Око форма, схожа на коло, яке стискається одночасно з обох сторін. Цей елемент часто використовується як базовий елемент для подальших створень. Півмісяць схожий на око, але заціпи роблять зі зміщенням. Такий елемент надає формі напівмісяць або напівкруг. Квадрат форма, яка виникає, коли коло стискається з чотирьох боків. Цей елемент може використовуватися як основа для створення геометричних візерунків. Ромб основою для ромба слугує заготовка квадрату. Ромб може бути використаний для створення елементів з вираженими кутами. Крапля елемент, де середину спіралі зміщують в один бік, а декілька шарів

протилежного боку стискають у формі гострого кінця. Це може надати вигляд краплі або листочка. Трикутник виготовляється із краплі, розплющуючи основу елемента. Такий елемент може бути використаний для створення геометричних візерунків та декоративних деталей. Стріла основу однієї сторони трикутника вдавлюють усередину, утворюючи форму стріли. Цей елемент може додати динаміки та напрямку композиції. Ці закриті елементи є базовими для створення складних та деталізованих виробів в квілінгу, а їх комбінації відкривають безліч можливостей для творчості та вираження мистецької ідеї. В квілінгу існує розмаїття відкритих елементів, які можна створити з паперових смужок.

Декілька основних видів відкритих елементів включають: Гілочка цей елемент виникає, коли паперову смужку згинають у співвідношенні 1:2, а кінці закручують в одну сторону. Така форма може служити основою для створення гілок та рослинних мотивів. Ріжки для створення ріжків смужку згинають усередину, а половинки викручують назовні. Цей елемент може бути використаний для декорування тварин, квітів чи інших деталей. Завиток завиток виникає, коли не роблячи складку, натискають на середину смужки, а кінці викручують в різні боки або всередину. Ця форма надає елементу динаміки та об'єму. Створення серця включає згинання смужки та закручування половинок всередину. Ця форма часто використовується для створення романтичних або декоративних елементів. Освоюючи ці прості форми, можна переходити до більш складних композицій. Творчий підхід може включати зміну форми заготовки, стискання або залишання вм'ятин, щоб відповідати загальній композиції виробу. Відкриті елементи в квілінгу дозволяють виявити творчий потенціал та створити унікальні та естетично привабливі деталі. Ці класифікації надають широкий спектр можливостей для творчого вираження в квілінгу, дозволяючи кожному митцеві обирати стиль та напрям, який найбільше відповідає його творчим уподобанням.

Висновки до розділу 1

Дійшли до висновку, що витинанка та квілінг являють собою народне декоративно-прикладне мистецтво. Історія виникнення та поширення майже однакові. Свій розвиток розпочали з прикрас одягу та помешкання і на протязі століть покращували тематику та техніку виконання робіт. Поєднання витинанки та квілінгу - це творчий процес в якому використовуються елементи обох цих технік для отримання унікальних робіт. В результаті вивчення та аналізу двох видів декоративно-прикладного мистецтва — витинанки та квілінгу — можна зробити висновок, що ці техніки виявляють вражаючу схожість та водночас унікальні особливості, що робить їх взаємно сумісними.

Обидві техніки вимагають високого рівня майстерності та творчого підходу. Витинанка та квілінг використовують папір як основний матеріал для створення витончених та деталізованих композицій. Вони обидві привертають увагу своєю грацієзністю, ажурністю та витонченим виконанням. Схожість в технічних аспектах полягає в вирізанні та скручуванні паперу, але в той же час кожна з цих технік використовує власні методи та прийоми, що надає їм індивідуальності.

Обидві техніки дозволяють виражати та втілювати творчі ідеї, віддавати шану культурним традиціям, а також створювати унікальні сюжети та образи. Взаємодія витинанки та квілінгу може призвести до створення ще більш складних та захоплюючих художніх творів, де обидві техніки доповнюють одна одну, створюючи гармонійне поєднання витонченості та технічної вправності. .

Майстрами в поєднаній техніці на Україні є: Віра Головка, Ольга Коротич, Анна Ляшук, Ірина Прудник, Олена Кравченко та Ірина Мотилевич . Поєднуючи витинанку та квілінг маємо можливість створювати унікальні декоративні вироби.

РОЗДІЛ 2. ПОЕТАПНІСТЬ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1.Формування ідеї та задуму практичної частини кваліфікаційної роботи

Формування ідеї для кваліфікаційної роботи є ключовим етапом, оскільки від цього залежить весь подальший хід роботи . Практична частина кваліфікаційної роботи включає в себе реалізацію задуманої ідеї.

Витинанка — це давнє та унікальне українське мистецтво, яке вирізняється своєю неповторною красою та глибоким зв'язком із національною традицією. Ця форма мистецтва виникла як спосіб прикрашення інтер'єрів за допомогою вирізання з білого або кольорового паперу. Витинанка має різноманітні форми, включаючи орнаментальні, фігурні, сюжетні, ажурні та силуетні варіанти. Її історія тісно пов'язана з українськими звичаями та віруваннями, а її назва виникла від слова "витинати", що означає "вирізати". Витинанка — це не просто мистецтво, а важлива частина культурної спадщини, яка передає та утримує в собі багатий смисл і символіку. Серед найпоширеніших мотивів витинанок - рослинні та геометричні орнаменти, невеличкі сніжинки, ніжні квіточки та дрібні зірочки. Митці витинання розкривають величезний простір творчості, де вони можуть передати неймовірну красу за допомогою вирізаних деталей [15, с.87-88].

Аналізуючи наукову літературу, можна визначити три ключові аспекти творчості. По-перше, творчість є властивістю людської індивідуальності, існує завдяки унікальним характеристикам кожної особистості. Це підкреслює особистий внесок кожного творця у створення чого-небудь нового. По-друге, творчість є сферою свободи для людини. Це виражається у можливості культурної самореалізації, де творець має вільний простір для вираження своїх ідей, емоцій та індивідуальних концепцій. По-третє,

найважливіше, творчість полягає у створенні нових цінностей. Це не просто механічне розширення існуючих цінностей, але процес, що породжує нещось, що раніше не існувало. Це внесок творця в культурний та філософський простір, де нові ідеї та концепції відображаються у створених ним речах. З філософсько-культурологічного погляду, творчість розглядається як спосіб самобутності людини. Це процес, під час якого людина визначає, формує, відтворює і розвиває себе як індивіда. Таким чином, творчість виступає не лише як засіб самовираження, але і як інструмент для самопізнання та самовдосконалення [8].

В обраній кваліфікаційній роботі використовується традиційний симетричний підхід до витинанки. Це добре відомий спосіб вирізання, який часто асоціюється з дитинством, коли ми творили сніжинки та різноманітні візерунки. Симетричний підхід передбачає, що обидві половини витинанки мають однакову форму та розташування елементів, створюючи гармонійний та балансований зоровий ефект.

У контексті кваліфікаційної роботи важливо відзначити, що обрано симетричний варіант, що вказує на збереження традицій та зв'язку з етапами витинанки в дитинстві. Цей підхід може відображати не лише елементи краси та декору, але і має певні символічні аспекти, оскільки симетрія часто сприймається як вияв балансу та порядку. Сполучення витинанки із елементами квілінгу також може додавати текстурність та об'єм до твору, роблячи його більш виразним. Такий підхід дозволяє об'єднати традиційне мистецтво витинанки з сучасною технікою квілінгу, щоб створити унікальний та вражаючий образ, який може мати глибокий зміст або символіку.

Таким чином, витинанка - це не лише техніка вирізання з паперу, але й виразовий засіб, який здатний донести красу, символіку та тепло рукодільної творчості. Незалежно від того, чи прикрашає вона дім під час свят, чи стає основою для витворів мистецтва, витинанка залишається невід'ємною частиною культурного доробку та надихає на створення нових творчих

задумок. Українські витинанки вражають своєю особливою естетикою та характером, які визначають їх унікальність серед мистецтв вирізування з паперу. Ці витвори мають виразні візерунки, які виконані з особливою чіткістю та лаконізмом форми. Вони відзначаються дзеркальною симетрією, де ліва частина образу дублюється праворуч, створюючи гармонійний баланс у композиції. Лаконізм форми в українських витинанках визначається простотою та чистотою ліній, які вирізняються відсутністю зайвих деталей. Витинанки відображають узагальнене силуетне зображення, де сутність об'єктів та образів передається без натуралізму чи великої деталізації. Це створює ефект абстракції та виразності, підкреслюючи глибокий символізм та емоційне навантаження витинанок.

Задум твору є ключовою та складною частиною в художньому процесі, вимагаючи від художника конкретного та цілісного уявлення про те, як виглядатиме його майбутнє твір. У даній роботі, символізм виконує значну роль, і принцип його застосування полягає в художньому відтворенні сутності ідей та об'єктів, що перебувають за межами простого чуттєвого сприйняття, за допомогою символів.

Символізм, в цьому контексті, дозволяє втілювати зовнішні прояви світу і водночас розкривати його внутрішній сенс. Саме в символах митець знаходить засіб вираження та розкриття складних ідей, емоцій та концепцій, які можуть бути важко або навіть неможливо передати прямим чином. Символізм дозволяє створити образ, що не лише красивий зовні, але й пронизаний глибоким змістом, який може викликати різноманітні емоції та роздуми у глядача. В цьому творі задум визначається великою мірою символічним підходом, де використання символів стає ключем до розкриття глибших ідей та концепцій, що виходять за рамки звичайного сприйняття.

Такий підхід до витинанки виражає національну самосвідомість та глибоке занурення в традиції. Відданість дзеркальній симетрії та узагальненому силуетному зображенню підкреслює важливість гармонії та

балансу в українському мистецтві. Усе це робить українські витинанки унікальними та неповторними в своїй красі та символіці [43, с.47-49].

Також заслуговує на увагу техніка квілінг – це захоплюючий вид мистецтва, що виходить за рамки традиційних методів та відкриває нові горизонти для творчості. Його також відомо як паперокручення або паперова філігрань, і це мистецтво виробництва витончених композицій з тонких смужок паперу, які скручуються у спіралі. В основі цього процесу лежить творчість та майстерність, а сам термін "квілінг" походить від англійського слова "quill", що означає пташине перо [22].

Відкриті фігури можуть включати різні види спіралей, а закриті — елементи, які потребують клею для утримання форми. Основна ідея у всіх цих елементах полягає в тому, щоб вміло обробляти папір, надаючи йому різні форми. Варіації можуть включати в себе створення квітів, листя, геометричних візерунків та інших декоративних елементів. Цей процес вимагає точності та терпіння, але водночас надає безліч можливостей для творчого самовираження

У техніці витинанка з елементами квілінгу об'єднуються майстерність та творчість, щоб створити вражаючі образи, які можуть бути не лише естетично привабливими, але й нести певне значення чи повідомлення. Елементи витинанки використовуються в якості фона або декоративних елементів, а квілінг додає об'єм та деталі в композицію. Основна ідея полягає в створенні вишуканого витвору мистецтва, який буде не лише втіленням краси української культури, але й відзначатиметься глибоким символізмом, який спонукає до роздумів про роль жінки в сучасному світі та її зв'язок із спадщиною минулого. Витинанка є народною творчістю, в якій художній образ народжується безпосередньо в процесі творчості [50,с.72-73].

У нашій роботі використано символіку, де квіткові мотиви несуть у собі сенс плодючості та процвітання. Кожен цвіт може розглядатися як символ життєвої енергії та росту, що вказує на постійне відновлення та

розвиток. Такий елемент додає до твору атмосферу життєрадісності та невпинного руху вперед.

Птахи, у свою чергу, стають символом волі та незалежності. Їхні крила викликають асоціації з високими польотами та широкими горизонтами, вказуючи на можливість вільного самовираження та особистого розвитку. Використання птахів у творі також може мати глибокий зв'язок з ідеєю духів минулого, оскільки у багатьох культурах птахи вважаються посередниками між світом живих та світом духів.

Кожен елемент в нашій роботі несе в собі своєрідне значення. Такий підхід додає глибину та контекст до твору, роблячи його більш наділеним сенсом і відкритим для різноманітних інтерпретацій.

У роботі наступний етап відіграє важливу роль, і саме його засобом вираження є колір. Кожен відтінок викликає у нас різні емоції та має свою символіку. Протягом століть українські майстри створювали орнаментальні візерунки, приділяючи велику увагу вибору кольорів. Кожен колір несе в собі конкретне значення: чорний або коричневий відображає символіку землі-годувальниці. Цей колір має глибокий зв'язок із природою та втіленням родючості.

Червоний, з своєю чергою, означає радість, пристрасть та любов. Білий є символом чистоти, непорочності та святості. Синій, який асоціюється з небосхилом і водою, стає символом духовного очищення та позбавлення від хвороб. У вибраній роботі ми використовували коричневий колір, оскільки він символізує землю-годувальницю. Це вибір не лише додає естетичний аспект до твору, але й надає йому глибокого символізму та зв'язку з природною та культурною спадщиною.

Техніка витинання починає об'єднуватися з іншими видами мистецтва, створюючи унікальні гібриди та експериментальні роботи. Сучасна витинанка стає не лише мистецтвом, але й засобом вираження ідентичності та креативності. Вона використовується у дизайні, архітектурі та моді, надаючи новий вигляд традиційній техніці.

Зацікавлення у виготовленні витинанок виникло ще з часів навчання в художній школі та відіграло важливу роль у подальшому глибокому вивченні цієї тематики. Протягом часу активного творчого розвитку формувалися навички, вдосконалювались прийоми та зростала якість створених робіт. Специфічні техніки витинання вивчалися крок за кроком, відділяючи увагу якості виконання та часовим аспектам творчого процесу.

У сучасному світі спостерігається тенденція до відмови від традиційних засобів зображення на користь нових технологій та стилів. Однак, незважаючи на це, вирішено залишатися вірними старовинним правилам та методам при створенні витинанки. Це обумовлено бажанням зберегти та передати старовинні техніки та культурний досвід, втіливши їх у сучасних творчих роботах. Такий підхід гарантує в себе широкий спектр знань, вмінь, розвинуте образне мислення та художній естетичний досвід, а також володіння технікою виготовлення витинанок.

Витинанка у сучасному світі стає мовою самовираження та взаємодії із світовими тенденціями. Витинанка з квілінгом – це вид мистецтва, де створюють об'ємні композиції, використовуючи смужки паперу. Завдяки техніці квілінгу створюють вишукані орнаменти, квіти та абстракції, об'єднуючи майстерність та креативність. Процес витинанки включає в себе вирізання паперу за заданими контурами та його подальше оформлення смужками унікальних форм і фігур. Квілінг додає глибину та текстуру роботам, роблячи їх живописними та захопливими. Цей вид творчості вимагає терпіння, вміння бачити дрібні деталі та власної фантазії. Це мистецтво, яке дозволяє виразити індивідуальність через унікальність форм і кольорів. Це не лише форма мистецтва, але й спосіб вираження ідентичності та культурної спадщини українського народу. Її краса та символіка роблять її унікальною та неповторною частиною національних здобутків.

2.2. Розробка ескізів до кваліфікаційної роботи

Творчість є ключовим аспектом розвитку на будь-якому етапі існування суспільства, і вона знаходить своє вираження через культуру. Цей процес не тільки характеризує сучасність, а й є важливим чинником, який зміцнює і розширює культурну спадщину. Творчість виявляється у висловленні ідей, концепцій та почуттів у символічних формах, таких як мистецтво, література, музика та інші види творчості. Результати творчого процесу стають частиною культурного надбання, яке передається від одного покоління до іншого, включаючи духовний аспект.

Важливими аспектами творчості є новизна і спадкоємність. Новизна вказує на здатність творчості подолати вже існуючі рамки та створювати щось унікальне та нове. У той же час, спадкоємність визначає передачу цих новаторських ідей та творчих виробів майбутнім поколінням.

Таким чином, творчість не лише подолає існуючі традиції, але й забезпечує їхнє продовження. Людина через творчість вносить свій внесок у розвиток культури, створюючи нові концепції, цінності та враження, які впливають на сприйняття світу і формування суспільства. Аналізуючи наукову літературу, було визначено кілька ключових аспектів творчості.

По-перше, творчість визнається як вид діяльності, який нерозривно пов'язаний з індивідуальністю людини. Це свідчить про те, що творчий процес виникає з унікальних особистісних характеристик кожного індивіда. По-друге, творчість виступає як сфера свободи для людини. Це означає, що творчість ґрунтується на свободі вираження та самореалізації в культурному контексті. Людина має можливість вільно виражати свої ідеї, емоції та переконання через творчий процес. По-третє, найважливішим аспектом є те, що творчість полягає в створенні чогось нового, що раніше не існувало. Це не просто удосконалення чи механічне збільшення цінностей, а створення нових цінностей. Такий підхід підкреслює унікальність і інноваційний характер творчості. [5]

Філософсько-культурологічні підходи визначають творчість як спосіб самобутності людини. Тобто, творчість виступає не лише як засіб вираження, але і як засіб формування, відтворення та розвитку особистості. Важливо враховувати, що саме у творчості людина заявляє про себе, формує свою ідентичність та сприяє своєму власному розвитку [4, с.40]. Аналізуючи творчий процес, виявлено, що він складається з послідовності думок і дій, спрямованих на створення унікальних та осмислених робіт. У цьому процесі використовуються різні види мислення, такі як дивергентне, латеральне і конвергентне, що сприяє виникненню нових та креативних ідей. Творчий процес розглядається як динамічний шлях до творення, що включає етапи виникнення та розвитку ідеї, розробку концепції та вираження її у вигляді конкретного твору. Використання різних типів мислення дозволяє розширити горизонти і знайти нетрадиційні підходи до творчого вирішення завдань.

Основний акцент творчого процесу в творчому створенні лежить у виникненні та розвитку ідеї. Це охоплює пошук ідейно-тематичної основи твору та розробку образної системи її втілення. Крім того, увага приділяється вдосконаленню зображувальних та виразних засобів для кращого вираження задуму автора. Творчий процес у художньому творі є не лише послідовністю етапів, але й динамічним взаємодійним процесом, який створює унікальні та виразні твори мистецтва. На початковому етапі творчого процесу використовується умовна стилізація і схематизація, що є основою для подальшої роботи над художнім твором. Тут ключову роль відіграє творче натхнення та художня уява. Художник, ретельно вивчаючи природні явища, свідомо обирає лише ті елементи, які найбільш ефективно передають основну ідею та концепцію, формуючи таким чином художньо-пластичну мову майбутнього твору [27, с.57].

Цей етап творчого процесу базується на вибірковості та персональному підході художника до предметів навколишнього світу. Інспіруючись природою, митець умовно стилізує та схематизує об'єкти, обираючи ті риси, які найкраще виражають його основний ідейний задум. Такий відбір визначає

характер художнього вираження та стиль твору. Основна ідея твору, або загальний принцип винаходу, виражається через усю образну систему твору. Тут ідея стає головним структурним елементом, який визначає не лише вибір об'єктів, а й спосіб їх вираження. Ідея, таким чином, пронизує всю творчу роботу, формуючи її художній зміст. Спосіб вираження головної думки твору визначає художню ідентичність та відрізняє його від наукової ідеї. Уміння художника виразно передати ідею через обрані образи та їх стилізацію створює унікальний художній вираз, який відрізняється від сухого наукового висловлення.[2].

Систематизація усіх ідей та поглядів, спрямованих на розуміння шляху розвитку, називається концепцією. Ця концепція визначає, як досягти поставленої мети та слугує загальною стратегією для вирішення завдань. Вона узгоджує усі аспекти роботи та визначає єдиний керівний принцип. В композиції, особливо в мистецтві, концепція грає важливу роль. Вона визначає формат картини, розмір, масу предметів, їх розміщення на площині, виразність силуетів, ритмічні чергування ліній і плям, організацію простору, точку зору та інші аспекти. Кожен елемент композиції повинен служити цілі концепції, створюючи цілісну та гармонійну образну систему.

У своїй суті концепція є провідною ідеєю, що визначає основний напрямок та спосіб виконання завдання. Вона об'єднує усі елементи твору в єдину стратегію, яка спрямована на досягнення конкретної мети. О.І. Виноградова підкреслює, що композиція картини - це влаштування сюжету на площині в межах художньої рами. Сюжет відіграє велику роль у створенні композиції. Термін "сюжет" використовується у широкому розумінні і може включати вигадані сценарії, легенди, тексти або безпосередні враження від реальності.

Композиція, в свою чергу, може виступати як твором нової реальності, так і тлумаченням існуючої дійсності. Тобто, через композицію художник створює образ, який може бути як власною інтерпретацією реальності, так і власним тлумаченням вигаданого або позиченого сюжету. За її думкою,

можна створювати як твори нової дійсності, так і тлумачити готову реальність. Саме в умілому використанні сюжету художник може втілити свої ідеї та передати їх глядачеві через обрані образи та їхнє розташування на полотні. Композиція стає невід'ємною частиною мистецтва, де обрана структура та організація образів визначають емоційний та інтелектуальний вплив твору на сприйняття глядача. [11, с.81].

В цілому, ідеї, як правило, на початковому етапі можуть бути несполученими та не пов'язаними між собою. Іноді навіть на етапі висування ідей можна помітити образи чи кінцеві результати. Ця початкова ідея служить своєрідним орієнтиром або робочою гіпотезою. Часто в процесі творчості спочатку визначається загальний настрій або концепція, а потім деталі та конкретизація ідей доповнюють цю основу.

Одним з ключових завдань малюнка в декоративно-прикладному мистецтві є створення графічної основи для майбутнього художнього виробу. Важливим етапом є вирішення питань щодо композиції – чи буде вона динамічною чи статичною, які виразні засоби будуть використані, який з них буде основним, а які – допоміжними. Також важливим є вибір матеріалу, у якому буде виконана робота. Всі ці аспекти обговорюються та вирішуються в процесі творчого процесу [32, с.53].

На першому етапі створення декоративного твору використовується фор-ескіз. Основна мета цього етапу - визначити формат та встановити відношення силуетів зображуваної форми до оточення. Фор-ескіз, є чорновим варіантом або начерками, які будуть основою для подальших ескізів та робіт. Ця чернетка стає важливим етапом для подальшої деталізації роботи. Фор-ескіз виконується у невеликому форматі, щоб мати можливість оцінити загальне співвідношення зображуваної форми. Формат може бути різним, наприклад, квадратом, прямокутником, ромбом, овалом, в залежності від вибраного об'єкта та творчого завдання.

Методика роботи над фор-ескізом включає підгонку формату під зображувану форму. Під час малювання обраного об'єкта можна рухати краї

формату вгору, вниз, вправо чи вліво. Такий підхід дозволяє експериментувати з розташуванням формату та визначити оптимальне взаємодію зображуваної форми та художньої площини [13, с.79].

Необхідність використання фор-ескізів впливає з їхньої здатності вирішувати композиційні завдання та забезпечувати пошук вірного рішення. При тривалому процесі малювання може відбуватися звикання до роботи, і саме тому короткостроковий фор-ескіз дозволяє утримати та передати перше враження від об'єкта, зберігши його у пам'яті на довший час.

Фор-ескізи важливі також тим, що вони дозволяють виконати велику кількість ескізів без псування аркуша паперу. У випадку невдалих композицій чи ідей, можемо легко перейти до іншого ескізу, обираючи найбільш вдалий варіант для подальшого розвитку. Обравши найбільш вдалий фор-ескіз, можемо безпосередньо приступити до деталізації та малювання основного твору (Рис.Б.1).

Другий етап творчого процесу передбачає розробку ескізу на основі обраного фор-ескізу. Цей етап включає в себе метод порівняння та аналізу, метою якого є виявлення силуетів зображуваної форми, ритму форм, фактури, плям та ліній. Крім того, в цьому етапі визначається колористичне рішення, проводиться аналіз теплої та холодної гами. Для об'ємної просторової композиції особлива увага приділяється світлотіні, власним чи падаючим тіням. Важливим завданням є вибір експресивних засобів, які будуть використовуватися для створення образу. На основі зібраного матеріалу розглядаються різні варіанти композиційних схем, колірних рішень та визначається характер мотивів.

Ескіз, у цьому контексті, є попередньою начерком або замальовкою, яка фіксує задум художнього твору. Це вільний малюнок, який не передбачається як остаточна робота і часто складається з безлічі перекриваючих ліній. Техніка виконання ескізу може бути різною, від олівця чи пастелі до акварелі [7, с.164].

Третій етап творчого процесу включає збір матеріалу, до якого входять різноманітні елементи, такі як начерки, замальовки, короткочасні малюнки, етюди, фотографії та етнографічні замальовки. Цей етап є необхідним перед початком роботи над основним матеріалом, таким як картон, і виконанням композиції в матеріалі. При збільшенні формату до натурального розміру, збільшується і розмір плям силуетів зображуваної форми та її оточення, які були виявлені на двох попередніх етапах. Для досягнення гармонії в композиції важливо утримувати характерні деталі зображуваних форм. Зафіксовано, що начерки та замальовки є одними з ключових інструментів для реалізації задуму, фіксації спостережень і збору натурального матеріалу для ескізів композиції. Короткочасні начерки слугують стислим, економічним описом того, що було побачено. У тривалому начерку можна більш детально показати натуру, надаючи більше уваги важливим деталям. Однак і такий начерк повинен залишатися лаконічним [42].

Четвертий етап створення картини в натуральну величину необхідний для деталізації елементів композиції, які були зібрані на попередніх етапах. На цьому етапі використовуються різні види малюнків, такі як начерки, замальовки та короткочасні рисунки, кожен з яких має своє завдання та часові обмеження. Начерки – це швидкі, не більше 10 хвилин, малюнки, які зафіксують основний характер форми. Замальовки виконуються протягом 30-40 хвилин і служать для фіксації пропорцій зображуваної форми та важливих деталей. Короткочасні рисунки вимагають більше часу, приблизно 1-2 години, і включають опрацювання характерних деталей різними матеріалами в різних масштабах та настрої. Ці різновиди малюнків допомагають надати обраному матеріалу єдиний стиль та виразно виокремити характер композиції. Завершуючи цей етап, художник орієнтується на попередні ескізи, намагаючись узгодити та об'єднати всі зібрані елементи в єдину та гармонійну композицію. У вирішенні завдань композиції особливо важливим є використання колориту. Колір виступає ключовим компонентом у процесі створення виразності та образності роботи.

По-перше, колорит допомагає висловити емоційний зміст ідеї, яку художник втілює у полотні, роблячи його насиченим і живим. Теплі або холодні тони, щільні або прозорі, комбінації кольорів визначають настрій і переживання, які має намір висловити творець.

Вибір теплого або холодного колориту, комбінація кольорів та їх інтенсивність залежать від того, які емоції або настрої хоче передати художник. Важливо пам'ятати, що кожна деталь у композиції не просто декоративний елемент, а засіб підсилення художнього образу.

На п'ятому етапі розпочинається виконання роботи в обраному матеріалі. На цьому етапі важливо встановити взаємозв'язок між композицією та обраним матеріалом, в якому планується втілити твір. Остаточновизначають формат та розмір композиції, а також розміри, форму, характер і розташування орнаменту, який, якщо це можливо, повинен мати декоративний характер. Вибір матеріалу також визначає стилістику зображення, оскільки кожен матеріал має свої особливості та можливості, які слід враховувати. Знання цих властивостей виникає з практичного досвіду роботи з матеріалом. На даному етапі також проводиться остаточна технічна перевірка всіх деталей та вирішуються питання щодо їх злагожденості. Зібраний матеріал об'єднується в одну стилістику, дотримуючись орієнтації на раніше створений ескіз та враховуючи вищеописані аспекти.

Шостий етап творчого процесу включає оформлення виконаної роботи, що включає в себе підбір рами та паспарту, які грають важливу роль у визначенні зовнішнього вигляду твору. Творчий процес триває до завершення всіх етапів, і останній, але не менш важливий, - це оформлення готової роботи. Основна мета оформлення полягає в тому, щоб виділити роботу з навколишнього середовища. Простий та швидкий спосіб оформлення включає приклеювання витинанки з квілінгом до вирізаного під розмір рамки шматка щільного картону. Край картону загинається на зворотній стороні та закріплюється за допомогою прозорої липкої стрічки для паперу. Потім вирізається отвір для роботи .

У випадку, коли вирішується не використовувати скло в рамці, рекомендується вставити невелику прокладку між роботою та рамкою, щоб уникнути прямого контакту і забруднення витинанки. Використання паспарту може додатково підкреслити естетику картини, особливо якщо воно вибирається відповідно до кольорів витинанки. Паспарту може створити додатковий шар та особливий акцент на картині, а подвійне паспарту може надати їй особливу ефектність. Важливо врахувати вибір кольорів паспарту та їх взаємодію з витинанкою для досягнення найкращого результату. [14, с.50], (Рис.Б.5).

Отже, творчий процес в художній творчості побудований на використанні різноманітних композиційних засобів. Формат, простір, «центр уваги», ритм, контраст, світлотінь, колір, декоративність, динаміка та статика, рівновага, симетрія та асиметрія, відкритість і замкнутість - це основні елементи, які використовують для вираження своїх творчих задумів. Кожен з цих елементів відіграє свою роль у створенні образу та сприяє вираженню думок, відчуттів та емоцій митця, які він бажає поділитися з глядачем через своє творіння.

2.3. Особливості роботи у матеріалі

Мистецтво витинанки визначається не лише як важлива частина української культурної спадщини, але і як ключовий елемент декоративно-прикладного мистецтва загалом. Витинання відображає працю, побут і життя людей, нерозривно пов'язаних між собою. Це мистецтво не просто передає образи, але також висвітлює сутність та дух національної спадщини. Аналіз та вивчення мистецтвознавчої літератури перед початком виконання кваліфікаційної роботи не лише має значний вплив на сам процес творчості, але й сприяє патріотичному вихованню, укріпленню любові до українських традицій та загальної культурної спадщини країни. Трансформації та

модернізації традиційних технік дозволяють їм знову ожити та знайти шлях до серць сучасних українців.

Витинанка, як вид декоративного мистецтва, може захопити серце художника, виявити його несподівані творчі здібності, відточити індивідуальний стиль та передати правильний настрій і сенс витинанкового сюжету. Це мистецтво відрізняється умінням передавати художні образи мовою паперу ,завдяки задалегідь обраній композиції. Навіть звичні силуети, під впливом нового художника, можуть ожити знову, набуваючи новий вигляд та інтерпретацію. Техніка витинанки несе великий потенціал для вічного життя, відзначаючись здатністю адаптуватися до змін часу та відображати свіжий, сучасний погляд на традиційне мистецтво[23; 29, с.43].

На етапі початкової роботи було проведено аналіз наукових статей, спрямований на обрану тему кваліфікаційної роботи. У цьому контексті були ретельно розглянуті всі традиційні елементи українських витинанок, а також розпочато композиційні пошуки. Основний акцент композиційних пошуків був зроблений на досягнення ритмічності та виразності основних елементів витинанки. В процесі цих пошуків використовувалися ескізи, створені олівцями для виокремлення ідейного змісту. Головні художні образи були систематизовані та розташовані у відповідних тематичних групах.

У творі особлива увага була приділена чергуванню різних розмірів елементів: великої берегині, за якою світить сонце. Цей образ визначає центральний зміст та ідейну основу витинанки. Його розташування у центрі може вказувати на його вирішальну роль у створенні гармонійної та виразної композиції витинанки. Трошки менших - коників, які дивляться один від одного, і ще менших - птахів, що летять зверху над головою берегині . [17, с.56-63], (Рис.Б.1-2).

Під час виконання кваліфікаційної роботи в техніці витинанки виникає важливе питання вибору технічного методу для початку вирізання. Варіанти включають використання ножиць, ножа, різачка, штемпеля та відщипування паперу. Маючи досвід роботи з різачком, я обрала цей інструмент як основний

для вирізання. Техніка вирізання різакром має численні переваги, зокрема у створенні ажурних мережив з гладкими лініями та деталізованими художніми образами. З допомогою загостреного кінця різачка легко вирізати найтонші лінії та виконувати плавні надрізи у потрібних місцях, оберігаючи цілісність паперу. Також манікюрні ножиці дозволяли уникнути залишення рваних кутів і неохайного хвилястого контуру на вирізаному папері. Крім того, ці ножиці допомагали уповільнювати рух, що давало можливість своєчасно зупинитися та уникнути перезрівання паперу в непотрібних місцях. Все це разом забезпечувало акуратність та охайність у виконанні роботи.

Техніка вирізання звичайним ножом існує протягом тривалого часу, але враховуючи сучасні технології, вона вважається застарілою та менш зручною. Деякими попередніми варіантами були також методи вириванки, де для створення картини використовується лише папір, зазвичай тонкий для легкості відщипування. Хоча цей метод популярний і досі використовується, я вирішила зосередитися на різаку через його більшу точність у передачі силуетів. [44, с. 42-49].

Для досягнення правильної стилізації елементів, ми витратили значну кількість зусиль. Ця трудомістка робота була спрямована на знаходження гармонії між деталями, які в подальшому будуть вирізані різакром. На даному етапі ми вели порівнювальний аналіз, вносили зміни та трансформували плями, лінії і розташування силуетів. Паралельно з цим ми розв'язали кілька пластичних завдань, зокрема чергування хвилястих, дугоподібних, прямих форм. Композицію створено на основі контрастів у тоні, розмірі та деталізації. Загальний вигляд композиції має симетричний та замкнений характер, що є характерним для творів такого роду.

Ми ставили перед собою чіткі вимоги - створити виважену композицію, яка виглядає цілісно, незважаючи на орнаментальні деталі. Для досягнення цього ефекту ми використовували лінійні ескізи з темними плямами, що символізували частини, які будуть вирізані. Орнаменти було

ретельно розроблено та згоджено з куратором роботи, виходячи з рішенням зробити їх більш ажурними, тоді як силуети лишались більш цілісними та узагальненими, не деталізуючись занадто. Робота над ескізом на картоні виявилася досить швидкою, і позитивні зміни в ескізних напрацюваннях суттєво вплинули на кінцевий результат. Розмір майбутньої картини був визначений вже на початковому етапі. Після проведення узгоджень під час запланованого перегляду, ми розпочали роботу над виготовленням кваліфікаційної роботи в техніці витинанка. [33], (Рис.Б.2).

Процес вибору колористичного фону виявився найшвидшим етапом у всьому процесі. Найсуттєвішим елементом у розв'язанні композиційних завдань є використання кольору. Його роль особливо важлива у процесі створення образності в роботі. Колір виражає емоційний зміст ідеї, яку художник втілює на полотні, наповнюючи його духовністю та надаючи життя. Теплий чи холодний колір, насичений або прозорий, комбінації кольорів - все це визначає настрій та переживання, які хоче висловити митець. Важливо розуміти, що кожна деталь у композиції не лише декоративний елемент, а й важлива складова для посилення художнього образу, який ми створюємо за допомогою виразних художніх засобів. (Рис.Б.4).[53]

Для створення роботи ми вирішили використовувати теплу кольорову гаму. Особливо, сама витинанка була виконана у коричневому кольорі, оскільки цей відтінок символізує землю-годувальницю.

У роботі були обрані такі символи: віночок з квітів у березині, а вище зображені дві пташки, які повернуті одна до одної і символізують охоронців. Ці символи не лише об'єднують композицію, але й заповнюють тло, додаючи динаміки та виражаючи ідею охорони чогось цінного чи святого.

Вибір складної техніки витинання одночасно визначив нам необхідні основні матеріали для виконання кваліфікаційної роботи, які включали тонкий і міцний кольоровий папір і картон. Процес виконання в цій техніці передбачав перенесення контурного малюнку, затвердженого ескізу, на

зворотній бік аркуша паперу обраного кольору, який був складений навпіл. Після цього картон і копіювальний папір були обережно видалені, а складений аркуш фіксувався скріпками з усіх сторін. У цьому стані робились прорізи для необхідних елементів, після чого фіксуючі прилади прибиралися, а складений аркуш піддавався під тиск для розгладження центрального згину. Цей процес дозволяв прорізати всі симетричні елементи композиції.

Витинання починалося зверху і рухалося до низу, спочатку прорізаючи маленькі деталі і поступово переходячи до більших (Рис.Б.1-3). Для збереження цілісності паперу верх роботи ми закривали чистим аркушем. Ця маніпуляція використовувалася для того, щоб уникнути випадкового зачеплення леза за вже прорізану деталь та забезпечити каркас від розриву.

Після успішного вирізання ми перейшли до використання іншої техніки - квіліг. Рішення прийнято було разом із керівником, щоб створити віночок із квітів, хлібом та гривою коня в цій техніці. Для цього ми використовували смужки паперу, які скручували, надавали їм форму та кріпили до вирізаної витинанки. Також використовувалася техніка аплікації для створення пташок. Після завершення цих етапів ми вирішили оформити роботу в раму, враховуючи, що вибір рами визначатиме сприйняття та цілісність композиції. Важливо було уважно підібрати товщину та колір рами, щоб досягти бажаного естетичного ефекту.

Висновки до розділу 2

Процес створення творчої роботи відображає не лише творчі здібності виконавця, але й його знання з композиції та вміння використовувати матеріали. У ході виконання роботи пройдено кілька етапів, включаючи виникнення задуму твору, підготовчі роботи, розробку сюжету та ескізів, вирішення відтінків та кольорів, і, головне, виготовлення твору, удосконалюючи його на протязі процесу. Згідно з метою нашого дослідження та практичними завданням, ми створили та виконали

декоративну композицію. Цей процес протікав поступово та послідовно, розділяючись на кілька етапів.

Першим етапом було створення креслень та начерків, що включало в себе розробку лінійних і тоново-плямових ескізів. Ми також працювали над контурними і тоновими варіантами декоративних рамок та впорядковували ескізи в єдиному стилевому рішенні. Далі йшло доопрацювання та визначення кольорового рішення, ескізів і розробка картону. Після завершення цих етапів ми приступили до поетапного виконання кваліфікаційної роботи, її доопрацювання та оформлення в рами з паспарту. Кожний етап вимагав кропіткої та ретельної роботи, що дозволило нам повніше розкрити ідею роботи та втілити мистецьку спадщину та українські традиції у мистецтво для їх подальшого збереження. Орнаментальні візерунки слугують заключним елементом у композиційному ряді та свідчать про витончену поетичну сутність народу, його вміння спостерігати, кмітливість і прагнення зберегти та розширити красу. Кожен елемент орнаменту несе у собі символіку і традиції, розкриваючи багатство національної спадщини.

В ході етапного виконання практичної частини кваліфікаційної роботи була використана техніка квілінгу, що зумовило особливий підхід до дослідження та його візуалізації. Розглядаючи кожний етап цього творчого процесу, можна визначити важливість вибору матеріалів, вивчення та адаптації технік квілінгу, формування дизайну, виготовлення елементів та їх інтеграції в загальну концепцію роботи. Цей етап передбачав технічну реалізацію дизайну через виготовлення окремих елементів за допомогою квілінгових технік. Кожен елемент вимагав точності та вправності для досягнення високого стандарту якості. Останній етап включав в себе об'єднання всіх виготовлених елементів в одну гармонійну композицію. Кожен елемент мав взаємодіяти з іншими, утворюючи спільне враження та підкреслюючи основний зміст роботи

Усі зусилля були спрямовані на збереження стилістичної єдності, цілісності та гармонійності у сприйнятті роботи, забезпечення композиційної узгодженості. Етапність виконання практичної частини кваліфікаційної роботи за допомогою техніки квілінгу виявилася не лише технічно складною, але і креативно насиченою. Вибір матеріалів, їхній вплив на концепцію, вивчення та адаптація технік, формування дизайну, виготовлення елементів та їх інтеграція в обрану концепцію — всі ці етапи вимагали глибокого розуміння техніки квілінгу та тонкої художньої чутливості. В результаті виконання роботи вдалося досягти не лише наукового, але й мистецького вираження задуманої ідеї. Використання квілінгу додало роботі не тільки естетичного багатства, але і високий ступінь оригінальності. Цей підхід зробив кваліфікаційну роботу не лише інформативною, а й привабливою для аудиторії, поглиблюючи розуміння та враження від представленої теми.

Отже, всі етапи практичної частини кваліфікаційної роботи, створення витвору в техніці витинанка з елементами квілінгу, сприяють збереженню і передачі української спадщини в такій виразній мистецькій формі.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА ГУРТКОВИХ ЗАНЯТТЯХ З ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

3.1. Теоретико-методологічні основи патріотичного виховання учнів в загальноосвітніх навчальних закладах

Мистецтво відіграє значущу роль у впливі на особистість та суспільство, особливо на формування національної свідомості, зокрема серед молоді. Мистецтво виступає історично важливим засобом формування громадянської свідомості та глибоких громадянських якостей. Таке уявлення висловлене в дослідженнях філософів, психологів та педагогів, які розглядають різні аспекти національного самосвідомості. Вчені, такі як Т. Борисова, визначають мистецтво як інструмент формування людини-творця з високими громадянськими якостями і висловлюють думку, що сучасній епосі мистецтво виконує місію формування соціально та духовно зрілої особистості. » [6]. Філософи, психологи та педагоги, такі як І. Бех, І. Бичко, Ю. Бромлей, та інші, розглядають різні аспекти формування національної свідомості, враховуючи важливість образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва у духовному, національному та естетичному розвитку молоді.

Аналіз доступної літератури свідчить про те, що дослідники акцентували увагу на проблемі формування національної свідомості серед молоді. У системі національно-патріотичного виховання основна ідея полягає в розвитку української державності та сприянні українському суспільству та політичній нації. Важливу роль в цьому процесі відіграє відновлення історичної пам'яті, зокрема тривалих державницьких традицій України. У той же час, національно-патріотичне виховання повинно ґрунтуватися на принципі неімперіалізму в культурному контексті, що означає розуміння світу через призму різних культур. Ця концепція ґрунтується на ідеї

об'єднання різних народів, національних та етнічних груп, які проживають на території України, навколо ідеї української державності та громадянства. Вона покликана забезпечити їхній повноцінний соціальний та культурний розвиток. Важливим аспектом є відмова від будь-якої форми дискримінації та підтримка всіх мов і культур, які стали об'єктом такої дискримінації під час колоніальної залежності України[36].

До сьогоднішнього часу українська система освіти не мала чіткої та позитивної традиції чи досвіду щодо формування патріотизму серед дітей та молоді. У минулому використання терміну "національний" в освіті було виявом певної обережності, а "патріотичне виховання" часто сприймалося виключно в контексті етнонаціонального чи антирадянського аспекту. Протягом останніх десятиліть було розроблено кілька концепцій, таких як концепція національної системи виховання, концепція національно-патріотичного виховання, концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки, а також концепція громадянської освіти та виховання в Україні. Проте жодна з цих концепцій не була реалізована повноцінно і не перетворилася на конкретні заходи через зміну стратегічних напрямків розвитку держави та відповідно напряму розвитку освіти. [34]

У сучасний період розвитку України виникає потреба переосмислити вже здійснені заходи і розробити системні заходи для посилення патріотичного виховання дітей та молоді, спрямовані на формування нового українця, орієнтованого на національні та європейські цінності. Аналіз національної наукової бази підтверджує, що це питання вимагає постійної уваги вчених, пошуку нових підходів та рекомендацій. Наша робота акцентує увагу на дослідженнях, спрямованих на визначення теоретично-методологічних засад патріотичного виховання в рамках педагогічної освіти.

Національно-патріотичне виховання – це комплексна та цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сімей, освітніх закладів та інших соціальних інститутів, спрямована на

формування в дітей та молоді високої патріотичної свідомості, почуття вірності та любові до Батьківщини, а також готовності виконувати громадянські та конституційні обов'язки щодо захисту національних інтересів, цілісності та незалежності України. Ця діяльність сприяє становленню країни як правової, демократичної та соціальної держави. [28].

В Україні національно-патріотичне виховання визначається як один з ключових напрямків державної та суспільної діяльності, спрямований на розвиток національної свідомості на основі цінностей, що є загальними для суспільства і держави. Метою цього процесу є виховання у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції та законів України, розвиток соціальної активності та відповідальності за справи державного та громадського значення, а також готовності виконувати обов'язок щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України. Важливим елементом є також сприяння усвідомленню та втіленню європейських цінностей. [35].

Патріотичне виховання є невід'ємною частиною загального виховання громадян, з основною метою формування самостійного громадянина-патріота України. Ця ініціатива спрямована на розвиток гуманістичних та демократичних цінностей, зобов'язань громадян перед державою та їх готовності виконувати громадянські та конституційні обов'язки. Основною метою є також підготовка до успадкування духовних та культурних цінностей українського народу, а також досягнення високої культури міжособистісних відносин. Патріотичне виховання виступає силою, яка сприяє єднанню українського народу та зміцненню основ розвитку суспільства і держави. Патріотичне виховання, у свою чергу, ґрунтується на загальнопедагогічних принципах, таких як орієнтація на дитину, врахування природних закономірностей виховання, культурна відповідність, гуманізм та увага до вікових та індивідуальних особливостей. При цьому воно володіє і своїми власними принципами, які визначають його специфіку [26, с.85].

Серед принципів патріотичного виховання важливим є принцип національної спрямованості. Це означає формування у людини національної

самосвідомості, виховання любові до рідної землі та українського народу. Також важливим є повага до культури всіх народів, які живуть в Україні, а також здатність зберігати свою національну ідентичність, пишатися своєю належністю до українського народу і брати участь у розбудові та захисті своєї держави.

Принцип самоактивності й саморегуляції сприяє розвитку суб'єктних характеристик особистості. Він спонукає вихованця до самостійності, формує у нього здатність до критичного мислення і самокритичності, а також надає можливість приймати незалежні рішення. Цей принцип сприяє формуванню громадянської позиції особистості та почуття відповідальності за її реалізацію у власних діях та вчинках.

Принцип полікультурності передбачає інтеграцію української культури у європейський та світовий контекст, створення умов для цього. Це включає формування в дітей та молоді відкритості та толерантного ставлення до різних ідей, цінностей, культур, мистецтва та вірувань інших народів. Також важливо розвивати їхню здатність розрізняти спільне і відмінне в різних культурах та сприймати українську культуру як невід'ємну складову загальнолюдської культури.

Принцип соціальної відповідності визначає необхідність відповідності змісту і методів патріотичного виховання реальній соціальній ситуації, в якій відбувається виховний процес. Основна мета цього принципу - виховання у дітей і молоді готовності до захисту вітчизни та ефективного вирішення життєвих проблем.

Принцип історичної та соціальної пам'яті має на меті збереження духовно-моральної, культурно-історичної спадщини українців. Цей принцип включає в себе реконструкцію та осучаснення цієї спадщини через відтворення її у різних формах та методах діяльності.

Принцип міжпоколінної наступності передбачає збереження для нащадків зразків української культури та етнокультури народів, що проживають в Україні. Це означає передачу та продовження цінностей,

традицій, знань та умінь від покоління до покоління з метою збереження і розвитку культурної спадщини.

Отже, патріотичне виховання означає формування свідомого громадянина та патріота, передбачає отримання молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, а також розвиток потреби та умінь жити в громадському суспільстві. В школах патріотичне виховання спрямоване на введення учнів у глибинні аспекти національної культури та духовності, створення національних світоглядних позицій та формування переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Воно охоплює всі етапи навчання в школі та спрямоване на всебічний розвиток та гармонійність особистості, розкриття її здібностей та обдарованості, підвищення інтелектуального потенціалу народу та розвиток його духовності та культури. Метою патріотичного виховання є формування громадянина України, який має здатність до самостійного мислення, суспільного вибору та діяльності, спрямованої на процвітання країни.

В основі виховання лежать принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї та школи, а також ідеї наступності та спадкоємності поколінь. Ключовою громадянською рисою особистості є формування національної свідомості та патріотичних почуттів до рідної землі та власного народу, а також готовності до праці в ім'я процвітання України. Важливим засобом відображення нації є створення в людині почуття національної гідності та гордості за свою Батьківщину, що визначає основний напрямок реформування сучасної системи освіти.

3.2. Методичні розробки до уроку з декоративно-прикладного мистецтва

Програма гуртка "Витинанка" створена з метою виховання у дітей поваги до народних традицій, звичаїв та обрядів, а також розкриття духовних цінностей українського народу, з урахуванням особливостей міста та його історії. Одним із важливих аспектів є навчальна програма, яка спрямована на

розвиток мистецтва української народної витинанки. Важливе місце в цьому контексті відводиться колективній праці та спілкуванню учасників гуртка між собою та з викладачем. Це сприяє не лише вивченню мистецтва, а й формує позитивний вплив на соціалізацію дітей, розвиваючи навички спільної діяльності, обміну ідеями та взаємодії. Такий підхід впливає на формування міжособистісних та трудових відносин, роблячи акцент на важливості співпраці та взаєморозуміння.

Крім того, участь у творчих роботах гуртка "Витинанка" дозволяє дітям виявляти свою творчість та реалізовувати власні ідеї, що сприяє формуванню активної життєвої позиції та установки на цінності. Всі ці аспекти спільно сприяють вихованню молодого громадянина України, наділяючи його не лише знаннями, але й ціннісними орієнтаціями для активного та творчого життя. Головна мета гуртка "Витинанка" полягає в тому, щоб допомогти кожному учневі стати гармонійно розвиненою особистістю через вивчення творчої спадщини народних майстрів та отримання практичних навичок. Учасники гуртка навчаються не лише вмінню витинати, а й розвивають в собі навички самостійної праці, що вимагає вкладання зусиль душі, розуму та рук. [21]

Учні, які беруть участь у гуртку, виховують у собі вміння самостійно та творчо діяти. Процес навчання спрямований на заохочення зацікавленості учнів у творчості та розвиток їхньої здатності розуміти світ дитячої душі. Важливо, щоб учасники гуртка відчували себе часткою творчого процесу та розуміли, що від їхнього внеску залежить багато. Такий підхід допомагає формувати не лише навички витинання, але й особистісний ріст, розвиваючи в учнях відповідальність, креативність та самовираження. Участь у заняттях гуртка "Витинанка" сприяє не лише розвитку вмінь витинати, а й формує та розширює творчі риси характеру учасників. Процес роботи сприяє розвитку допитливості, зібраності, цілеспрямованості, охайності та працьовитості [10, с.20-21].

Важливий аспект - це не лише механічне копіювання зразків, але й творчий процес, який розвиває творчу самосвідомість та спрямованість особистості. Важливо, щоб вихованці не лише вміли вибирати візерунки, але й володіли навичками самостійного створення простих малюнків для витинанки. Такі заняття стимулюють учнів до творчого мислення та власного вираження у мистецтві, розвиваючи їхню уяву та здатність до самовираження. Весь процес спрямований не лише на вивчення техніки витинання, але і на виховання особистості, яка в змозі творчо мислити та самостійно виражати свої ідеї в мистецькій діяльності.

Обираючи теми та кольори для своїх витинанок, людина не лише творить красиві роботи, а й має чудову можливість виразити свої переживання та почуття. Створюючи власноруч витинанки, людина входить у світ творчості, що може слугувати важливим способом вираження своєї внутрішньої сутності. Окрім того, розміщення власноруч виготовлених виробів у своїй оселі створює атмосферу тепла та особливості, що позитивно впливає на емоційний стан людини. Кожен елемент, створений власноруч, приносить радість та відчуття задоволення з власної творчості. Глибше вивчаючи народну витинанку, учні отримують можливість ознайомитися з різноманітністю рослинних та тваринних узорів, а також народних орнаментів, які відображають художні традиції різних регіонів України. Це не лише дозволяє розширити їхні знання, але й сприяє збереженню та передачі культурних цінностей. Такий підхід до навчання розвиває не лише творчість, але й поглиблює зв'язок з національною спадщиною.

Для ефективного вивчення матеріалу на заняттях гуртка "Витинанка" використовується різноманітний дидактичний матеріал. Це включає готові вироби та зразки витинанок, технічні розробки щодо різання та креслення виробів, а також зразки візерунків, таблиці та відеоматеріали.

Цей підхід допомагає дітям краще розуміти та засвоювати навички витинання, а також розвивати їх творчий потенціал. Під час занять діти мають можливість поглиблено ознайомлюватися з фаховими термінами,

вивчати етапи роботи та розвивати навички самостійного підбору гармонійних кольорів. В цьому процесі вони оволодівають не лише технікою витинання, а й розумінням основ кольорової гами та її впливу на загальний вигляд твору. Знайомство з термінами допомагає дітям легше розуміти і використовувати професійну мову у своїй творчій діяльності. Навчання працювати по етапах сприяє систематизації їхнього процесу та вчителю відповідальність за кожен етап виробництва.[47]

Важливим елементом є розвиток навичок самостійного підбору кольорів, що сприяє розвитку естетичного смаку та творчого підходу до проектів. Це також допомагає дітям реалізувати свої ідеї та виражати власний стиль у витинанках, створюючи унікальні та особисті твори мистецтва.

Важливим елементом є індивідуальна робота з кожною дитиною, що дозволяє враховувати їхні особисті особливості та потреби. Група в гуртку зазвичай складається з 10-12 дітей, що сприяє ефективній взаємодії та колективному навчанню. Кожен створений виріб надає можливість дитині виразити свій смак, розвинути фантазію та розвивати навички охайності. Такий підхід до організації занять з витинання допомагає дітям не лише вивчати техніку, а й розвивати та підтримувати їхній творчий потенціал.

Програма розрахована на поступове вивчення технік витинанки, починаючи з елементарних і переходячи до більш складних. Упродовж процесу навчання діти будуть освоювати техніку витинанки, розпочинаючи з простих декоративних елементів, а потім переходячи до складніших візерунків. Цей поступовий підхід дозволяє дітям систематично розвивати свої навички та уміння витинати. Вони будуть ознайомлені з основами та елементами витинанки, послідовно розширюючи свої можливості та набуваючи досвіду в створенні декоративних мистецьких робіт.

Такий підхід сприяє глибокому засвоєнню технік, розвитку творчих здібностей та створює можливості для творчого самовираження дітей на різних етапах навчання. На заняттях діти знайомляються з багатовіковою історією витинання мистецтва, вивчають різні види орнаментів.

Важливою частиною навчання є опанування техніки обробки країв витинанки, що додає завершений вигляд їхнім творінням. Зокрема, діти готують свої роботи для участі у виставках, що сприяє подальшому розвитку їхньої творчості та визнанню власних здібностей. Особливий акцент робиться на самостійному виборі та розміщенні візерунків для вирізання, що сприяє розвитку творчого мислення та вираженню індивідуального стилю. Заняття в основному практичні, і роботи, які діти вирізають, розвивають їх зір, зацікавленість та окомір. [38, с. 63-64]

Процес навчання включає отримання важливих навичок роботи з різними інструментами, зокрема з різакон та ножицями. Якість виконаної роботи напряду залежить від точності та акуратності кожної дитини, що сприяє формуванню в них відповідального підходу до творчості та розвитку вмінь працювати з різними інструментами.

Програма розроблена спеціально для дітей у віці від 12 до 15 років. Навчання триватиме один рік, з проведенням чотирьох годин на тиждень. Важливо відзначити, що програма передбачає початковий рівень навчання, спрямований на тих, хто тільки розпочинає свій шлях у вивченні мистецтва витинанки. Цей курс призначений для того, щоб дати учням тверді основи у техніках та витинанковому мистецтві, починаючи з основ та переходячи до більш складних елементів. Розрахований на вивчення чотирьох годин на тиждень, він дозволяє учням глибше вникнути в процес та здобути практичні навички витинання.

Навчально-тематичний план

Зміст програми

1. Вступне заняття— це особливий час для того, щоб знайомитися та встановити зв'язок з нашими учасниками протягом трьох годин. Нам важливо дізнатися більше про кожного вихованця, розкрити їхні нахили та інтереси, які можуть стати ключем до творчого вдосконалення в мистецтві витинанки.

Під час цього часу ми будемо розділяти наші думки, вислуховувати історії, які вони можуть розповісти про свої погляди на мистецтво та те, що їх надихає. Це буде часом не лише для формування групи, але і для створення відкритого та підтримуючого середовища, де кожен вихованець може відчувати себе комфортно та заохочено щодо власного творчого розвитку.

Мета вступного заняття - не лише познайомитися з іншими, але і визначити, як краще адаптувати програму гуртка, щоб вона відповідала унікальним потребам та інтересам кожного вихованця.

2. Упродовж 20 годин занять ми будемо ретельно вивчати відповіді та навички, починаючи з простих витинанок та поступово переходячи до більш складних. Теоретична частина нашого навчання стартує зі знайомства з різноманітними витинанками, де ми розглянемо їхню структуру, елементи та вивчимо особливості виконання.

Загальні поняття про матеріали та інструменти, які використовуються в гуртку, будуть центральною частиною нашої теоретичної підготовки. Ми розглянемо перелік та призначення основних інструментів, таких як різак, ножиці, матеріали для витинання тощо. Поглибимо розуміння загальних термінів, пов'язаних із витинанням, і дамо детальний опис їхнього використання в процесі творчості.

Ця теоретична база допоможе учасникам гуртка освоювати практичні навички витинання, надаючи їм ретельний розуміння та впевненість у використанні матеріалів і інструментів на заняттях та вдома. У ході практичної роботи ми будемо вдосконалювати наші навички та засвоювати новий матеріал через виконання різноманітних вправ. Ці вправи охоплюють різні техніки витинання, такі як "ажурні", "силуетні", "одинарні" та "складні" витинанки. Ми будемо працювати як з одноколірними, так і з багатоколірними витинанками, включаючи ті, що мають підкладку.

Конкретно, ми зосередимо увагу на вправах, які включають геометричні зображення та фігури людей та птахів. Це дозволить нам

розширити нашу творчість та застосовувати різноманітні техніки витинання в створенні власних унікальних творів. Кожна вправа буде спрямована на поліпшення вмій та навичок учасників гуртка, роблячи процес вивчення цікавим та продуктивним.

3.Протягом 32 годин на заняттях витинанка одноколірна.

Ми глибоко розглянемо та опануємо різноманітні техніки витинання. Теоретична частина нашого навчання розкриє різні аспекти та можливості технік, вивчаючи їх призначення та особливості. Важливо врахувати, що ці техніки існують не випадково, а для того, щоб майстри рукоділля могли використовувати їх ефективно та творчо.

Під час практичної роботи діти будуть застосовувати вивчені техніки - "одинарну", "складну", "силуетну" - у вирізанні картин на різноманітні теми. Зокрема, їм буде запропоновано працювати над вирізанням елементів рослинного орнаменту та тваринного орнаменту. Це дозволить кожному учаснику не лише освоїти техніки витинання, а й створити унікальні, з особливим характером, картини.

Цей підхід сприятиме розвитку творчих здібностей, дозволяючи кожному учаснику виражати власну індивідуальність та творчий погляд на світ через витинання.

4.Протягом 52 годин на заняттях "Витинанка багатокольорна, ажурна та з підкладанням" ми глибоко дослідимо різні аспекти витинання. У теоретичній частині нашого курсу ми розглянемо історію використання витинанки, віддзеркалену в мистецтві від минулого до сьогодення. Ми вивчимо, як історичні події впливали на розвиток творчості, змушуючи її адаптуватися та змінюватися, але при цьому зберігати суть рукоділля та внутрішнє саяво кожної роботи.

У практичній частині діти зосередять свої зусилля на використанні складеної витинанки з багатокольоровим виразом та підкладкою. Вони долучать до свого розуміння витинання підбір кольорів, вчитимуться технік вирізання кольорових робіт та симетричних, ажурних витинанок. Темі

витинанок, такі як "Український віночок з квітів та калини" і "Дерево життя", "Пташка мрії" , надають учасникам можливість виразити свою творчість та вміння в новому світлі. Кожен проект вражатиме своєю багатогранністю та внутрішньою гармонією, створюючи унікальні шедеври витинання.

5.Протягом 36 годин у гуртку "Орнамент та символіка витинанці" нас чекає цікавий і плідний процес. У теоретичній частині ми розпочнемо бесіду на тему "Орнамент навколо нас". Це дозволить учасникам глибше зануритися у світ орнаментів, розглянути їхні різноманітність та символіку, яку вони несуть. Поглиблення й доповнення знань про витинанку та її символіку розширить розуміння учасників про це мистецтво.

У практичній роботі учасники будуть займатися виконанням "Півник як символ вогню" , "Підводний світ як символ води ." Важливо розвивати їхнє вміння розміщати композиції в тоні та колориті, щоб створити гармонійні та естетично привабливі витинанки. Поглиблення знань про витинанку додасть нові аспекти до їхнього розуміння орнаменту та сприятиме формуванню вмінь виконувати його правильно та з мистецьким баченням. Такий комплексний підхід допоможе учасникам гуртка відкривати нові горизонти в мистецтві витинання та розглядати його як важливу частину культурної спадщини з глибоким символізмом.

6. Підсумкове заняття гуртка, яке триватиме одну годину, обіцяє бути захопливим та насиченим подіями. На цьому уроці ми організуємо виставку робіт, щоб представити творчі досягнення учасників за весь навчальний рік. Це буде чудова можливість подивитися на розвиток кожного учня та насладитися різноманітністю їхніх витинанок.

Під час поділу результатів та обговорення творчих досягнень, ми також визначимо найкращих гуртківців. Це може бути заохоченням для тих, хто виявив особливий талант або відзначився вдосконаленням своїх навичок у ході навчання.

Завершивши активності на занятті, подамо завдання на літо, яке допоможе учасникам залишатися творчими та продовжувати розвивати свої

навички. Це буде у вигляді таблиці з конкретними завданнями, які вони можуть виконувати протягом літньої перерви. Таким чином, кожен матиме можливість подальшого самовдосконалення та творчого вираження поза межами занять гуртка (табл.3.1). Прогнозований результат. Важливо, щоб вихованці мали повноцінне розуміння прийомів та правил безпечної роботи під час вирізання матеріалів. Це включає в себе належне використання інструментів та обладнання, а також дотримання визначених норм та стандартів безпеки. Наприклад, правильне тримання різальних інструментів, використання захисних засобів, таких як рукавички чи окуляри, а також уважне ставлення до робочого простору.

Познайомлення вихованців із історією, розвитком та традиціями української народної витинанки має на меті збагатити їхнє розуміння цього виду мистецтва. Знання про історичний шлях та традиції сприятиме формуванню поваги до цього культурного спадку та поглибить зв'язок вихованців із національним мистецтвом.

Розуміння ритмічної організації орнаментальної композиції є важливим аспектом для вихованців. Це допоможе їм створювати гармонійні та збалансовані витинанки, враховуючи елементи ритму та симетрії. Такий підхід розвиває їхню творчу чутливість та допомагає у створенні естетично вишуканих та виразних робіт.

Мета гуртка "Витинанка" є надзвичайно цінною і актуальною для виховання дітей. Ця програма націлена на формування у них поваги до національних традицій, звичаїв та обрядів, а також виховання духовних цінностей українського народу. Врахування особливостей мешканців та історії вашого міста робить цей підхід більш індивідуалізованим і підпорядкованим конкретним умовам та контексту.

Патріотизм, втілення творчих проектів та поглиблення розуміння власної культурної спадщини - це ключові компоненти, які сприятимуть не лише навчанню мистецтва витинанки, а й розвитку особистісних якостей та свідомості молодого покоління. Такий гурток визначається не лише як місце

для вивчення ремесел, але й як платформа для виховання гармонійно розвинутих, креативних та патріотично налаштованих особистостей.

Мета цієї програми гуртка полягає в створенні компетентностей особистості через вивчення декоративно-ужиткового мистецтва. Основні завдання програми спрямовані на розвиток пізнавальних, практичних, творчих та соціальних навичок вихованців.

Пізнавальна компетентність передбачає вивчення основних понять, технік та технологій декоративно-ужиткового мистецтва, а також ознайомлення з національною манерою виконання витинанок. Вона сприяє засвоєнню знань про народну творчість та розвитку традицій.

Практична компетентність включає опанування навичками вирізання різними техніками та вивчення найкращих зразків народної творчості. Це робить програму практично корисною для вихованців, розвиваючи їхні вміння та навички виготовлення витинанок.

Творча компетентність сприяє формуванню творчих здібностей вихованців, розвитку індивідуальної майстерності та вдосконаленню їх творчого потенціалу у виготовленні різноманітних творчих робіт.

Соціальне завдання програми спрямоване на виховання у дітей пошанного ставлення до народних традицій, культури та національної свідомості. Вона сприяє формуванню естетичного смаку та розвитку вихованців як цілісних особистостей, що беруть участь у збереженні та розвитку національного мистецтва.

Процес навчання у гуртку передбачає обов'язкову роботу над розвитком художніх навичок вихованців. Це відбувається через поступове та грамотне розширення їхнього світогляду та світосприйняття, а також через поєднання художніх та вирізальних технік. Важливою складовою цього підходу є надання їх творчості особливого характеру та неповторності.

Вихованці гуртка активно досліджують та вивчають кращі зразки народної творчості, що є важливою частиною їхньої творчої діяльності.

Такий підхід дозволяє їм не лише наслідувати минуле, а й розвивати та адаптувати народні традиції для сучасного використання.

Співпраця з історико-краєзнавчим музеєм міста робить процес вивчення історії та традицій більш живим та конкретним. Вихованці завдяки цьому впроваджують у свою творчість певні елементи та корективи, зберігаючи при цьому зв'язок із культурною спадщиною.

Однією з ключової мети є формування у вихованців розуміння і "чуття" художньо-естетичного смаку, а також навичок та вмінь, які дозволять їм виражати свої творчі задуми. Це сприяє розвитку особистісних якостей та внесенню власного внеску у збереження та розвиток національної культурної спадщини.

У процесі роботи з вихованцями гуртка важливо втілювати основні дидактичні принципи, спрямовані на індивідуальний підхід до кожної дитини. Керівник повинен активізувати їхнє сприйняття, образне мислення, творчу ініціативу, а також забезпечити комплексне засвоєння навчального матеріалу та послідовність в освоєнні програмного матеріалу.

Принцип індивідуального підходу передбачає урахування індивідуальних особливостей кожної дитини, її потреб та темпу навчання. Активізація сприйняття і образного мислення сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу, а стимулювання творчої ініціативи розвиває творчий потенціал учнів.

Комплексне засвоєння навчального матеріалу передбачає включення різноманітних методів та форм роботи на заняттях гуртка. Застосування принципів інтеграції загальної середньої освіти дозволяє доповнювати базові знання учнів, поєднуючи елементи різних предметів, таких як трудове навчання, художня праця, малювання, музика, народознавство, історія та інші.

Такий підхід сприяє більш глибокому і повному розвитку учнів, розширенню їхніх знань та навичок за рахунок взаємодії різних галузей знань. Для удосконалення та засвоєння знань за допомогою було розроблено

план-конспект уроку «Берегиня» прагнемо збагатити учнівську свідомість національними традиціями та культурою, а також розвинути їх творчі та аналітичні здібності.

План- конспект уроку №1

Дата:

Номер уроку:

Вид заняття: декоративно-прикладне мистецтво

Тема уроку: «Берегиня».

Тип уроку: комбінований урок.

Мета:

Навчальна: процес полягає в розширенні знань учнів про народне мистецтво, зокрема композиційну побудову «Берегині». У процесі навчання також вдосконалюються навички роботи з папером і ножицями. Основна мета - ознайомити учнів з декоративною стилізацією форм та навчити їх створювати декоративні образи за допомогою витинанки.

Розвивальна : спрямована на розкриття у дітей уяви, фантазії та креативності. Формування їхніх естетичних почуттів і смаку, а також розвиток сенсорних і моторних навичок, спостережливості та відчуття кольору. Це досягається за допомогою витинанки, яка сприяє не лише розвитку різних аспектів творчості, але й стимулює чуттєве та моторне вдосконалення дітей.

Виховна : покликає вирощувати в дітей не лише навички роботи з витинанкою, а й важливі життєві цінності. Однією з цілей є виховання охайності та відповідальності під час виконання творчих завдань. Зокрема, програма спрямована на розвиток інтересу та любові до народної творчості, а також виховання почуття приналежності до природи. Учасники, працюючи над витинанками, матимуть можливість виявити свій інтерес та творчий

потенціал, що допоможе в них сформувати любов до рідної культури та природи.

Обладнання:

Для вчителя : дитячі витинанки як приклади та натхнення для учнів, зображення етапів витинання з подальшим виконанням роботи, підручники, які допоможуть у розкритті технік та прийомів витинання, і презентації у вигляді слайдів, які спростять пояснення та візуалізацію процесу для учнів.

Для учні : аркуш паперу, олівець для намітання малюнка чи візерунка, а також набір інструментів для витинання, до якого входять ножиці для вирізання та різак для точного обрізання країв. Також, для того щоб легше передавати та розмножувати свої роботи, може знадобитися копірка. Зазначені матеріали стануть основою для втілення ідей та творчих задумів під час занять .

Зоровий ряд : використання візуальних матеріалів у формі слайдів, на яких представлені різні витинанки. Це може бути графічне зображення робіт з різноманітними витинанками, що демонструють різні техніки та стилі витинання. Цей метод сприяє розвитку зорового сприйняття та аналітичних здібностей учнів, а також надає їм приклади для натхнення та власної творчості під час вивчення мистецтва витинанки.

Оформлення дошки:

Літературний ряд: вірш берегиню

Ключові слова: витинанка, «берегиня».

План

- Організаційний момент – 2 хвилини
- Актуалізація опорних знань – 5 хвилин
- Пояснення нової теми – 5 хвилин
- Практична робота учнів – 29 хвилин

- Підсумок уроку – 2 хвилини
- Домашнє завдання – 2 хвилини

Хід уроку

1. Організаційний момент

Вчитель готує дітей до роботи, перевіряє, чи є у них всі необхідні матеріали та інструменти для вирізання. Сьогодні ми розглянемо символ, який є важким у виготовленні, але водночас яскравим і широко поширеним в декоративно-прикладному мистецтві.

2. Актуалізація опорних знань

Що таке витинанка?

Які ви знаєте види витинанок?

Які символи на вашу думку зображують у витинанці?

Чи є у вас в дома витинанки? Що на ній зображено?

3. Пояснення нової теми

Тема уроку "Берегиня як один із символів у декоративно-прикладному мистецтві" розглядає образ берегині як важливого символу, притаманного мистецтву багатьох слов'янських країн. Берегиня символізує жіночу енергію, материнство, плодючість та захисні якості.

Берегиню зображують на різноманітних предметах народної творчості, таких як рушники, килими, вишиванки, витинанки, а також на інших виробках ручної роботи. Її образ може бути втілено в різних формах мистецтва, таких як вишивка, малюнок, витинання тощо. Берегиня може тримати в руках символи життя, родючості та оберігати навколишній простір від негативних впливів. Зображення берегині часто виступає як оберіг та покровителька, символізуючи жіночість та материнські якості. (Рис. Б.5).

Українська народна художниця Дарія Альошкіна використовує образ "берегині" у своїх творах. У народному мистецтві символ берегині є

важливою складовою. В його основі може бути взяті символи життя, родючості та оберігання від негативних впливів. Цей образ здебільшого асоціюється з жіночістю та материнськими якостями. Використання образу берегині у творчості Альошкіної може вказувати на її інтерес до національних традицій та символіки в українському народному мистецтві[46].

А зараз хочеться прочитати вам віршик

Українська берегине!

В чім краса твоя є нині?

Хто ти , берегине роду,

Українського народу?

Під твоїм крилом затишно,

мов під сонцем - тепло й ніжно,

ти -звичайна собі жінка,

- працююча українка.

Ти відома в цілім світі,

від племен ще після скіфів,

ти- ласкава й добра мати,

що уміє захищати.

Нелегка твоя дорога від батьківського порога,

та де в світі не бувала б

- берегинею ставала! [20]

Оцінивши значення та символіку "берегині", ми прийшли до висновку, що сьогодні ми будемо створювати витинанку з цим образом.

4. Практична робота учнів

1. На етапі створення роботи виконуються ескіз берегині у семеричному стилі на форматі А4. Малюнок передбачає зображення берегині, яка стоїть на землі з кониками, тримаючи в руках хліб. У фоні можна побачити сонце та звернутих пташок, які летять вгору. Особливість роботи полягатиме в використанні орнаментів, які будуть виокремлюватися при вирізанні.

Учасники можуть долучити свою творчість та використовувати різноманітні декоративні елементи для заповнення образу берегині.

2. Після створення ескізу переносимо його на кольоровий папір за допомогою олівця або копірки. Важливо працювати акуратно, щоб забезпечити чіткість малюнка і уникнути забруднення основи непотрібними штрихами (Рис.Б.2).

3.Розпочинаємо вирізати, дрібні деталі, поступово переходячи до більших елементів (Рис.Б.3)

Далі розкриваємо вирізану роботу, розгладжуємо та приклеюємо на аркуш паперу, а потім оформляємо її [25], (Рис.Б.4).

5. Підсумок уроку

На сьогоднішньому уроці ми розглянули один із символів декоративно-прикладного мистецтва — "берегиню". Дослідили, з яких частин складається робота та які образи можна зображувати поряд із нею.

Фронтальне опитування:

- Що таке декоративно-прикладне мистецтво?
- З творчістю якої української майстринею ми сьогодні з вами познайомилися?
- Символіка берегині в народному мистецтві?

6. Домашнє завдання

Займайтеся вирізанням витинанок вдома та принесіть їх на наступне заняття, щоб продовжити роботу та поділитися своїми результатами.

Список використаної літератури:

- Українська художня культура: навч. посіб. / за ред.: І.Ф. Ляшенка. Київ: Казка, 1996. 127 с.
- Народне мистецтво. — 2006. — Режим доступу: <https://honchar.org.ua/p/symbolizm-narodnoji-kultury-ukrajintsiv-derevo-zhyttya/>.
- <https://suspilne.media/509089-vidrodila-j-popularizue-u-sviti-ukrainske-remeslo-vitinanki-istoria-mistkini-so-rodod-iz-vinnicini>

Висновки до розділу 3

У третьому розділі акцентується увага на проблемі національної свідомості, яка є ключовим елементом формування патріотизму серед молоді. Це питання розглядається у працях філософів, психологів та педагогів. Особливий акцент робиться на дослідженнях, що вказують на важливість національної ідентичності у патріотичному вихованні молодого покоління. За останні десятиліття спостерігається тенденція врахування розвитку української державності в системі патріотичного виховання. Незважаючи на це, варто відзначити, що концепції, розроблені для поліпшення патріотичного виховання, залишаються лише на рівні ідей та не отримали конкретного втілення в життя через відсутність конкретних кроків та заходів.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що основними напрямками формування національної свідомості є вплив на освітню систему для націоналізації шкільної програми, проведення національного виховання, визначення майбутнього національного ідеалу та прагнення до його досягнення. Період формування національної свідомості у школярів є важливим етапом їх особистісного розвитку, в якому закладаються основи громадянських якостей. Національна самосвідомість стає важливою складовою особистісної структури, формуючись на основі освоєння мови, норм, традицій, історії та інших цінностей національного середовища. Ці елементи перетворюються в духовні явища, регулюючи внутрішню поведінку особистості.

Естетичне виховання учнів є значущим і сприяє їхньому розвитку, якщо враховувати їх вікові та індивідуальні особливості, а також передумови, сформовані на попередніх етапах розвитку. Цей процес реалізується через вплив різних чинників, зокрема через твори декоративно-прикладного мистецтва. Велике значення в естетичному вихованні має використання художніх технік та видів народного мистецтва. З цією метою

був організований гурток "Витинанки", а також розроблено план-конспект уроку для якісного впровадження цих принципів.

Мета гуртка "Витинанка" полягає в тому, щоб за допомогою вивчення та освоєння творчої спадщини народних майстрів та отримання практичних навичок допомогти кожному учаснику стати гармонійно розвинутою особистістю. Програма гуртка розрахована на дітей віком 12-15 років та охоплює один навчальний рік, що відповідає 4 годинам на тиждень.

Під час створення гуртка основний акцент був зроблений на художньо-естетичному напрямку, спрямованому на розвиток творчості та фантазії дітей. Програма гуртка також враховує важливість виховання патріотизму через вивчення народних обрядів, традицій та мистецького сприйняття. Через системну роботу, використання різноманітних форм та методів навчання, гурток сприяє результативності та формує в учасників реальне громадянство.

ВИСНОВКИ

В ході нашого дослідження ми вивчили наукові джерела, присвячені темі української витинанки як виду декоративно-прикладного мистецтва. Ми дослідили етапи її становлення та вивчили роботи сучасних українських майстрів в цій галузі. Також було проведено детальний огляд класифікації та технологій виконання декоративних виробів, зокрема в контексті техніки "витинанка з елементами квілінгу".

Вибір теми та конкретної техніки виконання декоративної композиції був обґрунтований на основі зібраної інформації та практичних вмінь. Ми вирішили виконати роботу в техніці "витинанка з елементами квілінгу", що дозволяє поєднати дві цікаві та традиційні методи створення вишуканих декоративних виробів.

Таким чином, ми не лише дослідили історію та техніки української витинанки, але й впровадили здобуті знання у практику, виконавши власну роботу, яка стала результатом об'єднання традиційного різьблення паперу з сучасними елементами квілінгу.

На основі аналізу історичних та мистецтвознавчих джерел ми прийшли до висновку, що становлення української витинанки відбувалося протягом тривалого періоду, охоплюючи кілька тисячоліть. Цей процес був результатом поступового та послідовного розвитку декоративно-ужиткового мистецтва, що відбувався під впливом культурних, побутових змін, а також трансформації звичаїв і традицій.

Розвиток витинанки був визначений індивідуальним стилем майстрів, які вносили у це мистецтво власні методи виконання та технічні нововведення. Широкий розмаїття осередків, різноманіття типів витинання, а також різні техніки і прийоми свідчать про широке поширення цього мистецтва на території України.

Наша дослідницька робота виявила унікальний стиль виконання декоративних композицій в техніці "витинанка з елементами квілінгу".

Вивчення робіт сучасних майстрів витинання дозволило нам більш глибоко поглибитися у світ декоративних творів. Ми не тільки отримали теоретичні знання щодо різноманітності за сюжетом, мотивами, формами, техніками виконання і функціональним призначенням виробів, а й сформуvalи власне візуальне уявлення про особливості української витинанки.

Після вивчення класифікації та технології виготовлення витинанки з елементами квілінгу ми розширили свої знання в галузі цього виду декоративно-ужиткового мистецтва. Отримані знання стали важливою складовою нашої підготовки до практичної роботи.

Вибір теми та техніки для виконання декоративної композиції в нашій кваліфікаційній роботі був обґрунтований кількома чинниками. В першу чергу, нас цікавить декоративне мистецтво, що стало ключовими елементами нашого вибору. Ми також врахували наші інтереси до українських традицій, звичаїв та символіки.

Додатковим фактором був наш попередній досвід у галузі декоративно-ужиткового мистецтва та технічні навички витинання. Ці знання та вміння стали важливою основою для обрання теми та вибору конкретної техніки виконання композиції.

Таким чином, наш вибір був обґрунтований поєднанням особистого інтересу, досвіду та технічних здібностей, що, сподіваємося, сприятиме якісному та творчому виконанню кваліфікаційної роботи.

Під час проведення практичної роботи було визначено кілька послідовних етапів, які чітко взаємопов'язані та логічно розраховані. Першим етапом було створення роботи через виконання начерків, лінійних ескізів, а також контурних і тонових варіантів.

Другий етап включав в себе відбір і підпорядкування ескізів єдиному стильовому рішенню, їх подальше доопрацювання. Третім етапом проводилось утвердження ескізів, а четвертий передбачав виконання роботи в матеріалі поетапно, з подальшим її доопрацювання квілінгу та

оформленням в раму з паспарту. Такий чіткий та послідовний підхід дозволив систематично вирішувати завдання на кожному етапі та забезпечити якісне та творче виконання кваліфікаційної роботи.

У висновках можна відзначити, що протягом останніх десятиліть спостерігається значна увага до національно-патріотичного виховання, зокрема через розвиток української державності. На жаль, існуючі концепції виховання не завжди знаходять практичне втілення у конкретних заходах. Також вказується на руйнування традиційних поглядів на патріотизм, що може призвести до втрати національної самобутності та спроможності до соціокультурного відтворення.

У сучасних умовах важливо враховувати не лише патріотичну самосвідомість, але й громадянську позицію кожного українця. Це є ключовим для зміцнення національного ідентитету та забезпечення стійкості українського суспільства. Такі явища, як розпад традиційних поглядів та потреба у високій патріотичній самосвідомості, стають викликом, який вимагає системних та ефективних заходів для зміцнення національної ідентичності.

Виникає необхідність у переосмисленні проведених заходів та системних заходах, спрямованих на підвищення рівня патріотичного виховання серед молоді та формування нового покоління українців на основі національних цінностей. Патріотичне виховання визнається важливою складовою національного виховання, спрямованого на створення самостійних громадян-патріотів України, гуманістів та демократів.

Це виховання відіграє значущу роль у формуванні національної самосвідомості, що є необхідною частиною структури особистості. Процес виховання школярів має великий розвивальний потенціал, але важливо враховувати їхні вікові та індивідуальні особливості. Виховання відбувається під впливом різноманітних факторів, включаючи твори декоративно-прикладного мистецтва.

Для реалізації цих ідей був створений гурток "Витинанка", який спрямований на розвиток творчих здібностей учнів. Через участь у гуртку, діти матимуть змогу не лише засвоїти навички витинання, але й розвивати національну свідомість через творчість та вивчення національних традицій.

Завдання гуртка "Витинанка" має на меті розвивати творчі та практичні навички учнів на основі вивчення та засвоєння традицій та творчої спадщини народних майстрів. Програма гуртка призначена для дітей віком 12-15 років та розрахована на один навчальний рік, з проведенням уроків 4 години на тиждень. Акцент гуртка робиться на художньо-естетичному напрямку, сприяючи формуванню національної свідомості учнів за допомогою декоративно-прикладного мистецтва. Програма включає 1 план-конспект уроку з вивчення "Витинанки". Основний акцент робиться на вихованні патріотизму через вивчення та втілення національних обрядів, традицій, а також вшанування національної мистецької спадщини. Гурток створений для того, щоб допомогти кожному учневі стати гармонійно розвиненою особистістю, впроваджуючи елементи традиційного мистецтва та національних цінностей у їхню творчість та повсякденне життя.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи ми активно займалися вирішенням теоретичних та практичних завдань. Під час роботи над теоретичною частиною нашої роботи ми послідовно вивчали та аналізували різноманітні аспекти теми, розширюючи наше розуміння предмета дослідження. Важливим етапом було ознайомлення та критичний аналіз мистецької, педагогічної, психологічної та методичної літератури, спрямованого на ретельне розкриття досліджуваної проблеми.

Отриманий теоретичний та практичний матеріал з обраної теми може служити цінним ресурсом для вчителів образотворчого мистецтва та керівників гуртків з декоративно-прикладного мистецтва у їхній практичній роботі. Він містить обґрунтування та методичні підходи, які можуть бути використані для ефективного впровадження знань про берегиню та техніки витинанки в освітній процес.

Отже, на основі отриманих результатів можна зробити висновок, що мета дослідження — теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка моделі патріотичного виховання учнів під час гурткових занять з декоративно-прикладного мистецтва, використовуючи завдання в техніці витинанки з елементами квілінгу — була досягнута. Сформовані завдання вивчення та вирішення проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академик. Цвет. URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/12154> (дата звернення: 18.05.2023).
2. Акімова О. В. Психологічні теорії творчості й творчого мислення / О. В. Акімова, О. Б. Наливайко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. 2013. № 39. С. 7-11. - Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdp_u_pp_2013_39_3 (дата звернення: 20.09.2023).
3. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
4. Бердинських С. О. Ескізування в творчо-пошуковому процесі художнього формоутворення. Київ : КНУБА, 2013. 26 с
5. Борисова Т. Б. Мистецтвознавчі аспекти підвищення кваліфікації працівників культури / Т. Б. Борисова // Актуальні питання культурології. – 2006. – №6 С.143-145.
6. Безклубенко С. Д. Мистецтво терміни та поняття: енцикл. вид. у 2т.: Т1 (А-Л) / С. Д. Безклубенко. – Київ: ТОВ “Казка”, 2010. 359 с.
7. Босий О. Міф, символ, орнамент / О.Босий.- Вінниця, 2011.120 с.
8. Бурдо Н. Сакральний світ трипільської цивілізації. Київ: Наш час, 2008. 296 с
9. Белкіна Е. В., Поліщук А. А., Фесенко Л. В. Образотворче мистецтво. 5 клас : посіб. для вчителя. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 48 с.
10. Виноградова Н. А. Пишемо реферат, доповідь, випускню кваліфікаційну роботу : посіб. для студ. середовище. проф. освіти / Н. А. Виноградова. – Київ, 2004. 193с.
11. Войнович В. Українська міфологія / В. Войнович.- Київ: Либідь, 2005. 664 с.

- 12.Енциклопедія українознавства: словн. ч. Т. 1 / ред. В. О. Кубійович. – Львів: наук. тов. ім. Т. Шевченка, 1993. 400 с.
- 13.Історія українського мистецтва: навч. посіб. 5 т. / за ред.: Г. А. Скрипник, Т. В. Кара-Васильєва. – Київ: НАН України, 2011. – 512 с.
- 14.Завадська В. 100 найвідоміших обрядів української міфології /В. Завадська, Я. Музиченко, О. Таланчук, О. Шалак.- Київ : Орфей, 2002.448 с.
- 15.Зяткіна І. А. Дивовижне мереживо витинанки. Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 96 с
- 16.Квілінг. URL :<https://yunist.org.ua/news/kviling-yak-vid-dekorativnogo-mistetstva/>(дата звернення: 27.10.2023)
17. Квілінг. Історія виникнення. URL:<https://ocnt.com.ua/kviling-istoriya-viniknennya-osnovi-stvorennya-roboti-majstriv-nto-pribuzhzhya/> (дата звернення 23.04.2023).
18. Клуб поезії.URL: <http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=649982> (дата звернення: 26.10.2023)
- 19.Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти». Методичний путівник керівника гуртка сучасної школи та позашкілля URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Methodychnyy-putivnyk.-SHastyna-2.-LOIPPO.pdf> (дата звернення: 21.05.2023)
- 20.Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с
- 21.Логвиненко Б. Витинанка: від традицій до сучасних інтер'єрів. URL: <https://ukrainer.net/vytynanka> (дата звернення: 03.03.2023).
- 22.. Мельничук Ю.Дерево життя у Вишивках . // Артанія. – 1998. - №4.- 51-52 с.
- 23.Методика витинанки. Хід уроку. URL: https://naurok.com.ua/urok-trudovogo-navchannya-na-temu-vitinanka-uyavlennya-pro-sposobi-i-osoblivosti-vitinanki_23154.htm

24. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання.
URL: <https://school5.if.ua/natsionalno-patriotychne-vyhovannya/>
25. Наулко В. І. Культура і побут населення України : навч. посіб. / В. І. Наулко, Л.Ф. Артюх.– Київ, 1993. 232 с.
- 26.. Національно-патріотичного виховання в системі освіти України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15> (дата звертання : 16.06.2015).
27. Національно-патріотичне виховання з основами народознавства: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальність 012 Дошкільна освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 111 с
28. Новини "Версії" URL: <https://versii.cv.ua/kultura/try-doli-vyshyti-na-polotni-spilna-vystavka-galyny-myhajlyshynoyi-nataliyi-ptashynskoyi-ta-galyny-starynskoyi/42861.html> <http://bukcentre.cv.ua/index.php/narodni-majstri.html?limitstart=0>(дата звернення: 4.06.2023)
29. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво довідник / А. М. Пасічний. – Тернопіль: Навчальна книга, 2008. 216 с.
30. Половна-Васильєва О. А. Основи формальної композиції : навч. посіб. Дніпропетровськ : Роял – Принт, 2015. 34 с.
31. Про національну доктрину розвитку освіти. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472002-119> (дата звернення: 2.10.2023)
32. Про Стратегію національно-патріотичного виховання URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019> (дата звертання : 18.09.2023).
33. Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009 - 2015 роки : за станом черв. 2008 р. / Кабінет Міністрів України // Офіц. вісн. України. № 43. С.119-120.
34. Романцов С. Школа ремесел. Художнє витинання з паперу / Романцов. С. – Київ: Шкільний світ, 2009. 112 с

- 35.Римаренко Ю. І. Національний розвій України: проблеми і перспективи / Ю. І. Римаренко. – Київ : Юрінком, 1995. – 218 с.
- 36.Сахута, Е.М. Художественные ремесла и промыслы Беларуси / Е.М. Сахута, В.А. Говор. - Мн.: Наука и техника, 1988. 270 с.
- 37.Сахута, Я.М. Беларуская выцінанка / Я.М. Сахута. - Мн.: Беларусь, 2008. 230 с
- 38.Символ, орнамент URL: <https://uahistory.co/book/mifiukraini/28.html> (дата звернення: 04.05.2022).
- 39.Скриптикова Є. В. Начерки і замальовки як найважливіша частина єдиного творчого процесу / Є. В. Скриптикова // Методика викладання.– 2014. №3. С. 4-5.
- 40.Словник символів культури України / за загальною редакцією В. П. Коцура, О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка, В. В. Куйбіди. 3-є видання. Київ: Міленіум, 2005. 352 с.
- 41.Стрілець О.В "Орнаментика витинанки" "Українське мистецтво витинанки" - навчально-методичний посібник. URL:<https://mala.storinka.org/орнаментика-витинанки-ольга-стрілець-українське-мистецтво-витинанки-навчально.htm> (дата звернення: 14.10.2023).
- 42.Стрілець О. В. Українське мистецтво витинанки у змісті професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки "Образотворче мистецтво". Переяслав-Хмельницький, 2013. С. 42-49.
- 43.Сухомлинський В. А.Серце віддаю дітям. Народження громадянина Листи до сина. -К. : Рад. шк" 1985.
- 44.Українське ремесло історії витинанка. URL: <https://suspilne.media/509089-vidrodila-j-popularizue-u-sviti-ukrainske-remeslo-vitinanki-istoria-mistkini-so-rododm-iz-vinnicini/>
- 45.Українські розеткові витинанки в інтер'єрі традиційного житла початку ХХ століття (Подніпров'я, Поділля, Галичина). Молодий вчений, 2014.

- 12 верес. № 9. С. 152–156. URL :
file:///C:/Users/localadmin/Downloads/molv_2014_9_39.pdf (дата
звернення: 14.11.2023).
46. Чарівний світ філіграні. URL: <https://day.kyiv.ua/article/taym-aut/charivnyy-svit-filigrani> (дата звернення: 17.10.2023)
<https://www.0532.ua/news/3572196/ucenica-poltavskoi-ditacoi-hudoznoi-skolikat-erina-zivotok-peremogla-u-vseukrainskomu-konkursi-ucnivskoi-tvorcosti>
47. Шевнюк О. Л. Словник термінів образотворчого мистецтва : навч. посіб : Вид. 2-ге, виправлене і доповнене. Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. 100 с.
48. Яремків М. М. Композиція : творчі основи зображення. Навчальний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.
49. Blog for Life URL: <https://lisanilssonarts.com/section/406303-Tapis%20Series.html> (дата звернення: 19.05.2023)
50. INSHE.TV . URL: <https://inshe.tv/mykolayv/2023-02-13/740182/> (дата звернення: 27.10.2023)
51. Folk Ukraine. Традиційна українська колористика. URL: <http://folkukraine.com/news/project/tradicijna-ukrainska-koloristika-660/> (дата звернення: 27.10.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

Перелік ілюстрацій :

Рис.А.1.Підкладка для печаток (кустоді)-1969р.

Рис.А.2. Ритуальні паперові фігурки індіанців Отомі-Dahí.1940р

Рис А.3.1 Ірина Мотилевич витинанка

Рис А.3.2 Ірина Мотилевич додавання квілінгу

Рис А.3.3 Ірина Мотилевич готова робота

Рис А.4.1 Ліза Нільсон килим в техніці квілінг

Рис А.4.2 Ліза Нільсон килим в техніці квілінг

Рис А.4.3 Ліза Нільсон в процесі роботи

Рис.а. 5.1 Тетяна Веримієнко квілінг. Квіти

Рис.А. 5.2 Тетяна Веримієнко квіти в техніці квілінг

Рис.А. 5.3 Тетяна Веримієнко ваза с квітами в техніці квілінг

Рис.А. 6.1 Наталя Пташинська подсолнухи в техніці квілінг

Рис.А. 6.2 Наталя Пташинська маки в техніці квілінг

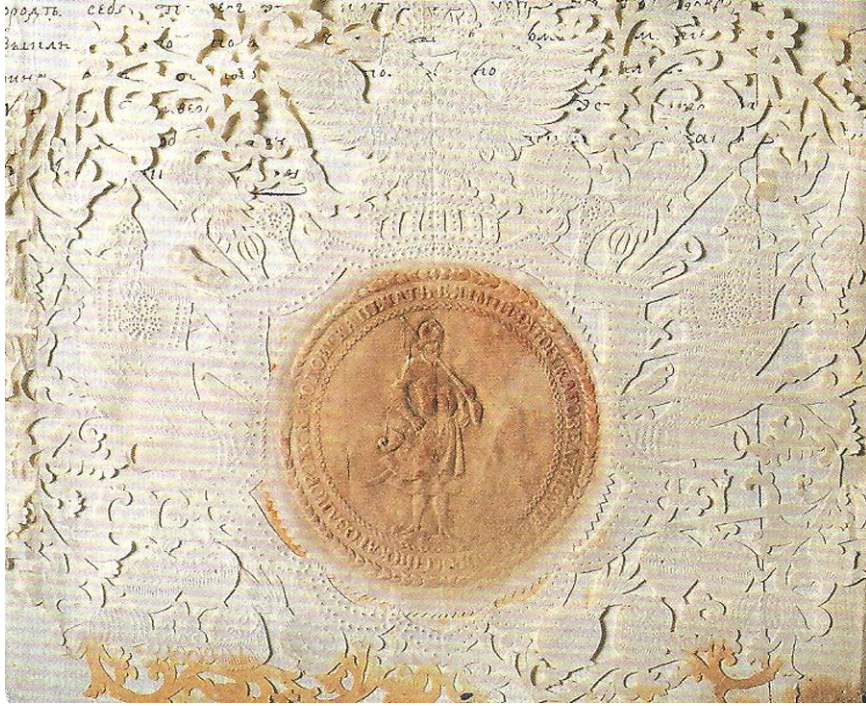

Рис.А.1.Підкладка для печаток (кустоді)-1969р.

Рис. А.2. Ритуальні паперові фігурки індіанців Отомі– Dahi. 1940 р

Рис А.3.1 Ірина Мотилевич витинанка

Рис А.3.2 Ірина Мотилевич додавання квілінгу

Рис А.3.3 Ірина Мотилевич готова робота

Рис А.4.1 Ліза Нільсон килим в техніці квілінг

Рис А.4.2 Ліза Нільсон килим в техніці квілінг

Рис А.4.3 Ліза Нільсон в процесі роботи

Рис.А. 5.1 Тетяна Веримієнко квілінг. Квіти

Рис.А. 5.2 Тетяна Веримієнко квіти в техніці квілінг

Рис.А. 5.3 Тетяна Веримієнко ваза с квітами в техніці квілінг

Рис.А. 6.1 Наталя Пташинська подсолнухи в техніці квілінг

Рис.А. 6.2 Наталя Пташинська маки в техніці квілінг

Ілюстрації до розділу 3

Перелік ілюстрацій :

Рис.Б.1 Фор-ескізи. Пошуки формату та мас об'єктів

Рис.Б.2 Створення ескізів на картон в натуральну величину

Рис.Б.3 Починаємо вирізати

Рис. Б.4 Розрівнюємо та оформляємо роботу

Рис.Б.5 Символи берегині

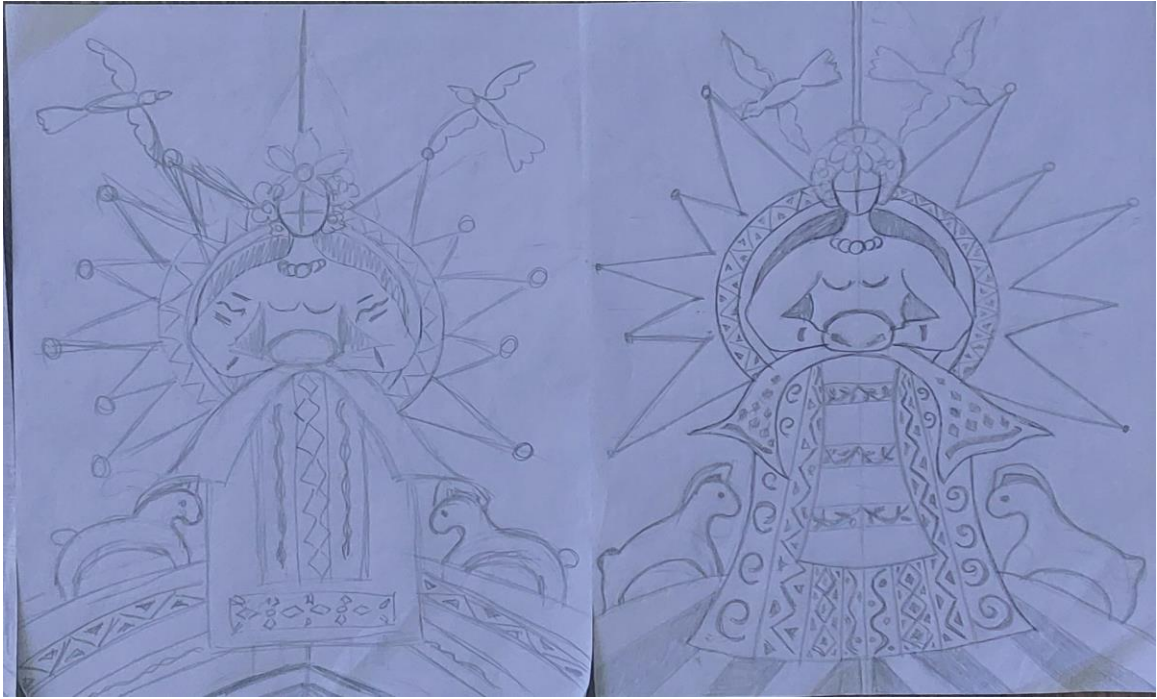

Рис.Б.1 Фор-ескізи. Пошуки формату та мас об'єктів

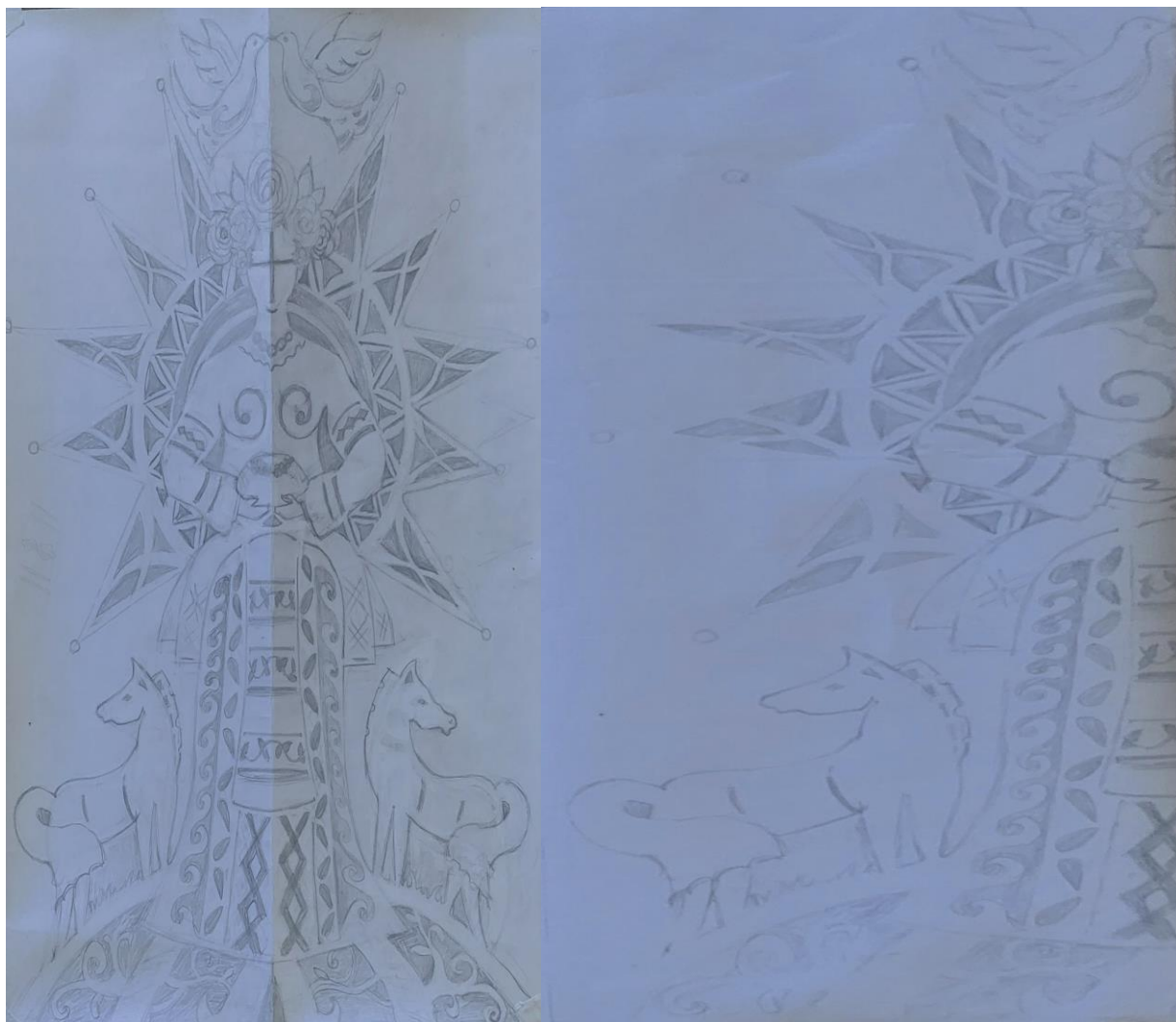

Рис.Б.2 Створення ескізів на картон в натуральну величину

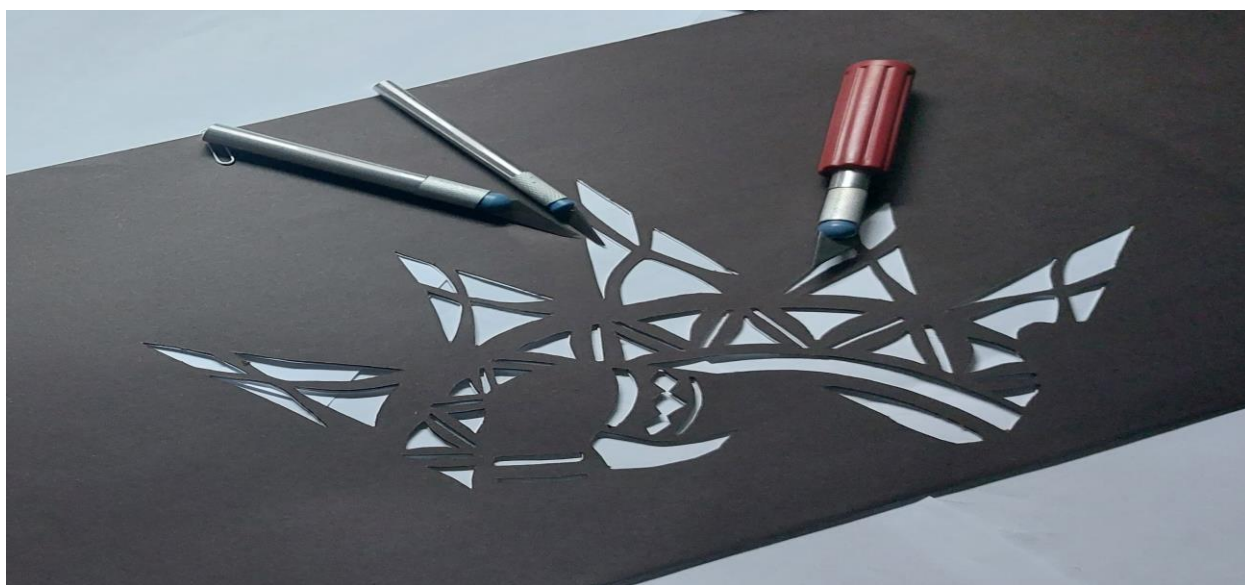

Рис.Б.3 Починаємо вирізати

Рис. Б.4 Розрівнюємо та оформляємо роботу

Рис.Б.5 Символи берегині

Таблиця 3.1

Навчально-тематичний план на один рік навчання для дітей віком 12-15 років

№	Тема	Кількість годин		
		Теоретичних	Практичних	усього
1	Вступне заняття			
	- Ознайомлення з історією виникнення витинанки	1	-	1
	- Ознайомлення з інструментами, матеріалом необхідним для створення витинанки та з правилами безпечної поведінки з ними	1	1	2
2	Знайомство з різними витинанками			
	Одинарні Складені Силуетні	2	7	9
	Ажурні Одноколірні Багатоколіорові з підкладкою	2	9	11
3	Витинанка одинарна			
	Одинарна витинанка с рослинним орнамент	1	9	10
	Силуетна витинанка с Твариним орнаментом	1	10	11
	Складена витинанка з двома орнаментами	1	10	11

4	Ажурна витинанка багатокольорова з підкладкою		
"Український віночок з квітів"	1	15	16
"Деревом життя "	1	20	21
" Пташка мрії "	1	14	15
5	Орнамент та символіка витинанці		
"Півник як символ вогню "	1	17	18
"Підводний світ як стихія води"	1	17	18
6	Підсумкове заняття		
Виставка робіт за навчальний рік	-	1	1
Усього	14	130	144